...ЭЛЭНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

40-дэхи жэлээ гарана

...УРЯАД ҮНЭН

...Буряадай обкомой, Улаан-Үдын горкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Советэй орган

...30) | 1963 оной мартын 22, пятница | Сэн 2 мүнгэн

...Т—АРАДАЙ ...ЭМЖЭТЭН

...3-нда РСФСР-... БурАССР-эй ... нютагай Сове-... hүр жаб-... оршон ... политическэ ... долгин соо үн-... Советүүдтэ дэб-... кандида-... дугаар hунгаг-... тэмдэглэмээр. ...дотор хаража үзэ-... Верховно Советдэ 5 ... Верховно Со-... нютагай Сове-... hунгагдаба.

...hунгагдаhан де-... ехэ харюусал-... табигданхай. Энэ ... урда табигда-... ...гонуудhаа үн-... ...дайнгаа ажахын ...уудые—промыш-... болон куль-... ...дань улам ... далайсатайгаар ... республикамнай ... байна. Промыш-... абажа харабал, ... айхабтар ехэ ... ...шленна пред-... ашаглалгада ... барилганууд ... олохон пред-... хубилалтанууд, ... байна. Гадна, ... hара бүри, ...рингөө түсэб ... ажалай бүтээ-... ...дукциин өөрынь ... эрхим hайн ... гартаха гэхэ мэ-... ...гдана. Эдэ хэ-... депутадуудай ... Советүүдтэ ... дундаhаа мү-... hунгагдаhан бай-... эдэбхитэй hай-... ...тойгоор ажал-... ...гүй ехэ юумэ ... бүхэндэ бодото ... байhаниинь

... хүдөө ажахын-... ноябриин Пле-... ...дые бэелүүлэн, ... тиимэшье, тарян ... урда урдынхи-... абахаар зориг-... ...лада тарилгын ... үргэдхэгдэхөөр, ...олгой олошоруу-... ...лана. Тарилгын ... гектар, тэрэ ...алнуудай—580 ... ...hээ шэниисын ... гектар болохо ... нёдондонойхиhоо ... ехэ тарян тари-... гектар шэнэ газар ... хараалаг-... 9,2 центнер-... тарян, 100 ... свёкло, 84 цент-... центнер овощ, ... ногоон эшэ ... түсэблэгдэ-... ...да ехэ ороohо ... үндэгэ болон ... продукт гүрэн-... зохёогдонхой. ... ёhотой дүүр-...

... амжалтатай-... депутадууд эдэбхи-... үнэн зүрхэн-... гаргаха, ам-... арадай эти-... нүлөө үзүүл-... тарияшадай ... 460 депутат hун-... дунда колхозно ... үйлэдбэриин эрхим ... залуушад, ... суурхаhан ... гахайшад ... hаалишад болон ... ...ууд болон ку-... ...риин мэргэжэл-... алибаа про-... ...лгэдэ эдэнэрэй ... дүүргэхэ байhа-...

... ...хэдэ, депута-... ...нинь ехэ олон, ... шэглэлтэй ... ...мжэтэн, арадай ... уялгаа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхын тулада депутат бүхэн түбхын түрүүндэ hунгагшадтайгаа, үргэн ниитэ арад зонтойгоо саг үргэлжэ нягта холбоо барисаатай байха, hунгагшадайнгаа захяануудые хэлбэришэгүйгөөр дүүргэхэ, дурадхалнуудтань, гүйлтануудтань халуун анхаралтайгаар хандаха, hунгагшадай зүгhөө табигдаhан нэгэшье асуудалдань харюусангүй байхагүй, hунгагшадтайгаа ходо уулзажа, тоосоогоо хэжэ байха уялгатай. hунгалтын урда тээхи суглаанууд дээрэ, кандидадтайгаа уулзаhан уулзалганууд дээрээ hунгагшад олон янзын ехэ hонин дурадхалнуудые оруулhан, элдэб асуудалнуудаар шухала эрилтэнүүдые табиhан, захяануудые үгэhэн байна. hунгагшадай эдэ дурадхалнууд, эрилтэнүүд болон захяанууд тушаань депутадай зүгhөө заабол харюу үгтэhэн байха зэргэтэй. Мэнэ гэhээр шиидхэхын аргагүй, зарим тиимэшье асуудал табигдаhан байжа болохо. Тиимэ байгаа hаань, үнэн сэхыень хэлэхэ, ямар шалтагаанhаа мүнөө дээрээ тус асуудал шиидхэгдэхээр бэшэб, ямар хэмжээ абалтайб, тэрэ асуудал хэзээ хайшан гээд шиидхэгдэхэб гэжэ hунгагшадта ойлгосотойгоор тайлбарилжа үгэхэ шухала. Зүгөөр шиидхэгдэмээр асуудалнуудые удааруулангүй, дары түргэн шиидхэхэ хэрэгтэй.

Нютаг нютагуудта hургуулинуудые, больницануудые, культурно-гэгээрэлэй болон хүүгэдэй эмхи зургаануудые нэмэжэ бариха тухай асуудалнууд олохон суглаанууд дээрэ табигданхай. Эдэ асуудалнуудые ажалшадай депутадуудай нютагай Советүүдэй сессинүүд дээрэ бодомжотойгоор зүбшэн хэлсэмээр. Арадай гэгээрэлэй, элүүрые хамгаалгын, соёл культурын органуудай, мүн худалдаа наймаанай, культурно-гэгээрэлэй, хэлхеэ холбооной эмхи зургаануудай хүдэлмэриие хаа хаанагүй эрид hайжаруулха тухай асуудалнууд ехэ зүбөөр табигданхай. Эдэ эмхи зургаануудай хүдэлмэридэ ехэ дутуу дунданууд бии байhаар. Эдэ асуудалнуудаар депутадууд ехэ юумэ хэжэ шадаха байна. Дурсагдагша эмхи зургаануудай хүдэлмэриие ниитын түлөөлэгшэдэй хабаадалгатайгаар ходо шалгажа байха, элирүүлэгдэhэн дутагдалнуудые дары усадхахаар бодото хэмжээнүүдые абаха шухала. Эндэ Советүүдэй саг үргэлжын комиссинууд тусгаар ехэ үүргэ дүүргэхэ байна.

Совет хүнүүдые коммунис ёhоор хүмүүжүүлхэ, олониитэ ажалшадай дунда саг үргэлжэ хүмүүжүүлгын, ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулха, үнэн сэхэ үгөөрөө, шэн габьяата ажалаараа зондо үльгэр жэшээ харуулха гээшэ депутадуудай нангин уялга болоно. Тиигэхэ мүртөө ниитэдэ ашатай туhатай ажал хэдэггүй, үмсынгөө тала баримталаад, хара амяа хараад, зайгуултажа ябадаг этэгээдүүдтэй, ниитын зөөри хулгайлагшад болон үригшэдтэй, үгэлгэ абагшадтай, хуурмаг мэдээсэл хүргэгшэдтэй, ниитын журам эбдэгшэдтэй—юрэнхыдөө коммунизм байгуулагшын арюун hайхан заншалда харша ябадал гаргадаг алибаа этэгээдүүдтэй эрид шангаар, эбсэшэгүйгөөр тэмсэхэ шухала. Зүгөөр иимэ элдэб янзын хүдэлмэри үргэн далайсатайгаар ябуулхадаа, депутадууд олониитын хүсэндэ түшэглөөгүй hаа, алибаа ажал ябуулгадаа ниитын түлөөлэгшэдые эдэбхитэйгээр хабаадуулаагүй hаа, уялгаа амжалтатайгаар дүүргэхэнь бэрхэтэй бшуу. Депутат бүхэн ажал ябуулгаяа түбхын түрүүндэ өөрынгөө округ соо хэхэ байhаниинь мэдээжэ. Тиимэhээ депутадууд өөhэдынгөө округой байдалые hайн мэдэхэ, ажахытайнь гүнзэгыгөөр танилсаха, шухала асуудалнуудые зүбөөр шиидхэлгэдэнь туhалалсаха болоно.

Мүнөө Советүүдэй зорилгонь тон тодорхой, үүргэнь улам ехэ болоо. Илангаяа арадай гэгээрэлэй, соёл болбосоролой, элүүрые хамгаалгын, арадай энхэ тэниглэн байдал улам бүри hайжаруулгын асуудалнууд Советүүдэй ажал ябуулгада ехэ hуури эзэлхэ байна. Ажалшадай депутадуудай Советэй хүдэлмэриие улам бүри hайжаруулхын түлөө, олониитэ зонтойгоо тэдэнэй холбоо барисаае улам бүри бэхижүүлжэ, ажахын болон культурна байгуулалтада тэдэнэй үүргые улам бүри дээшэлүүлхын түлөө депутат бүхэнэй тэмсэхэ, үнэн зүрхэнhөө үүсхэл оролдолго гаргаха байhаниинь лабтай.

✦⊙⊙✦✦✦●⊙✦

...втнууд Бразили орохоёо ...ниидэн гараба

...мартын 20. ...-космонавт-... Николаев, Па-... ...н оронуудта ... ябажа аян-... hуни гараба. ... болон космо-навтикын талаар Сан-Паулада нээгдэhэн уласхоорондын выставкэдэ хабаадаха советскэ делегациин составта оролсоод, тэдэнэр Бразили ошохоёо гараба. Космонавтнуудтай хамта хэдэн совет журналистнууд Бразили оролсоо.

КУКУРУЗА, ГОРОХ ЕХЭЭР ТАРИЖА. БАЯН УРГАСА АБАХААР ЭРТЭЭНhЭЭ БЭЛДЭЕ

Утэгжүүлэнгүй үндэр ургаса абахагүйт

Погранична совхоз кукурузын газарта наг шэбхэ мүртэй зөөнэгүй, тарилгадаа муугаар бэлдэнэ.

«Кукуруза ехээр тарижа hайнаар ургуулхын тула наг шэбхэ элбэгээр зөөжэ, зүбөөр утэгжүүлэгты» гэжэ хэдэн жэлэй саада тээхидэл хүн бүхэниие баалажа баадхажа байдаг саг үнгэрөө бшуу. Мүнөө таряалангаа hайнаар утэгжүүлжэ шадаал hаа, үндэр баян ургаса абтаха байhаниинь бултанда мэдээжэ болонхой. Энээниие түрүү кукурузашадай ажалай дүй дүршэл элитээр гэршэлнэ.

Тиигэбэшье, олондо мэдээтэй энэ ёhо гуримые үшөө мүнөө хүрэтэр хүсэд ойлгоогүй гэхэ гү, али тоодог, хэрэгсээдэггүй хүнүүд бии байна.

Энэ жэлдэ Хяагтын үйлэдбэриин управлениин Погранична совхозойхид бүхыдөө 2600 гектарта кукуруза тарижа, га бүриин 300 центнерhээ доошо бэшэ ургаса хуряаха гэhэн социалис уялга абанхай. Теэд «хатан» кукурузынгаа тарилгада хэр зэргэ hайнаар бэлдэжэ, газараа хэр оролдосотойгоор утэгжүүлнэ, «эдеэшүүлнэ» гээшэб гэжэ hонирхохо ушартай бологдоно.

Үнэн дээрээ энээн тушаа хэжэ байhан балшыса харуулхаар юумэн үшөө харагданагүй. Байгша ондо кукуруза тариха газар дээрэ бүхыдөө 40 мянган тонно наг шэбхэ гаргагдаха ёhотой аад, мүнөө ойойдоол 2000 багаха үлүүтэй тонно шэбхэ зөөгдөө. Илангаяа Новодесятниково, Ехэ-Нуга, Сүбэгтэ нютагуудтахи отделенинүүд таряалан дээрээ наг шэбхэ зөөхэ хүдэлмэриие хүлисэшэгүй ехээр унжагайруулна.

Сэхынь хэлэхэдэ, тус совхоз гансашье энэ жэлдэ бэшэ, урданьшье кукурузынгаа газарые мүртэй утэгжүүлдэггүй байhан дээрэhээ биратай ургаса абадаггүй байгаа ха юм. Энээнhээ уламжалан, үхэр малынь үбэлэй сагта шэмэтэ тэжээлээр дутадаг, үлэн хооhоор ондо орожо, hү шэмэеэшье ехээр татадаг байhаниинь элитэ.

Совхозой хүтэлбэрилэгшэд үнгэрhэн жэлнүүдэйнгээ алдуу дутагдалhаа hургаал абажа, кукуруза элбэгээр ургуулхын тула юундэ ёhотойгоор оролдоногүйб?

— Таряалан дээрэ наг шэбхэ зөөхэ сүлөөтэй хүн, машина техникэшье үгы. Бултадаа малай үбэлжэлгэ дээрэ хүдэлжэ байна. Хабартаа зөөжэ үрдинэ бэзэбди,—гэжэ эндэхи хүтэлбэрилэгшэд hанаа амараар мэдүүлнэ.

Энэмнай тон буруу бодол гээшэ аа даа. Урда жэлнүүдтэшье баhал хабар хожом болошоhон хойно hандагы hүүхэ боложо байгаад, машина, трактор олоор табижа, хүсэд нэгшээгүй шэбхэеэ хэдэн үдэр соо таряалан дээрэ абаашажа, хайша хэрэг хаяжархёод, наг шэбхэ гаргаабди гэжэ нэрэ зүүдэг hэмнай. Тэрээнhээнь ямар мүртэй ургаса гарахаб даа. Гансал таряанайнь газар буртаг үбhэ, үрмэдэhөөр дарагдадаг байгаа бшуу. Мүнөөшье баhал тиимэрхүү юумэн болохоёо байна.

Совхозой нэгэдэхи отделениин кукурузашадай 4 звенодо тус тустань 180 гектар таряалан даалгагданхай. Тэндэнь бүхыдөө 1020 тонно шэбхэ зөөгдөө. Тэдэ звенонуудай нэгые дааха гэгдэhэн механизатор нүхэр Клочихин hая болотор кукурузашанаар хүдэлхэ байhанаа үшөө мэдээгүй ябаба. Бусадшье звенонуудынь дааhан ажалдаа hаяханайл ороод хүдэлжэ байнхай.

— Бидэ зэмэтэй бэшэбди. Бүхэли үбэлдөө энэ тэрэ ажалда ябуулаад, кукурузынгаа газарга наг шэбхэ зөөхэ аргыемнай олгуулаагүй, —гэжэ звеное даагшад Главинский, Черепанов, Андриевский гэгшэд гомдоно.

Отделениин эрхилэгшэ нүхэр Ким, агроном нүхэр Кудинова гэгшэд кукурузашадайнгаа ажалда анхарал эртээнhээ табижа, таряалан дээрэ наг шэбхэ гаргаха хүдэлмэри hайнаар эмхидхэхэ ёhотой байгаа бшуу.

Кукурузын элбэг баян ургаса хүряаха гэбэл, таряалан дээрэ наг шэбхэ зөөхэ хүдэлмэридэ трактор машина олоор табижа, hайса нэгшэhэн шэбхэ ехээр гаргаха, hайрамай уhа хааха гэхэ мэтэ ажал зүбөөр эмхидхэхэ шухала.

Саашань хэлэбэл, энэ совхоздо ороohо таряанай үрэhэ хүрэнгэ хүсэд сэбэрлэгдэжэ, тарилгын шанарта хүргэгдөөгүй, машина техникэньшье үшөөл гүйсэд заhагдажа дүүрээдүй. Хамта 2600 центнер ешмээнэй, 1200 центнер обёосой үрэhэн тарилгын шанарта хүргэгдөөгүй, ургаха шадалаар муу гэжэ шалгагдаа. Мүн нилээд ехэ үрэhэ хүрэнгэ дутуу. Совхоздо заhагдаха ёhотой бүхы 53 тракторай 41-ниинь заhагдаа. Тиихэдэ 30 гаран сеялкэ, плуг ойроошье хүртөөгүй, мастерскойн газаа хэбтэнэ.

Хабарай тарилгын үедэ механизаторнууд олон дутаха болоод байна. Жэшээнь, мүнөө байhан 66 трактор дээрээ үшөө 25 шэнэ машина нэмэжэ абаа hаань, тэдэниие хоёр халаанда хүдэлгэхын тула 167 тракторист лаб хэрэгтэй. Харин мүнөө эндэ 112 тракторист бии. Тэрэнhээ гадна, мүнөө механизаторнуудай hуралсалда хабаадажа байhан 30 хүниие тоолоолсоошье hаа, үшөө 12 тракторист дутаха юм.

Эдэ бүхы асуудалнуудые яажа шиидхэхэ, тарилгадаа хайшан гээ hаа эрхимээр бэлдэхэб гэжэ hайсахан бодожо үзэхэ, тодорхой хэмжээнүүдые абхаар болоол, нүхэд хүтэлбэрилэгшэд.

С. Климов.

Шалгалта юу харуулааб

Хабарай тарилгада бэлэдхэлэй ябадалые шалгажа, бии байгаа дутагдалыень байра дээрэнь усадхаха зорилготой гүрэнэй-партийна шалгалтын комитедэй хүтэлбэри доро 9 комисси Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управленидэ эмхидхэгдээд, колхоз, совхозуудта гаража, хүдэлмэреэ үргэлжэлhөөр хэдэ хоножо байна.

Агроном мэргэжэлтэй аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ К. Крыловагай хүтэлбэрилhэн нэгэ комисси Ленинэй нэрэмжэтэ, «Родина» колхозуудай машина, техникэ болон хүдөө ажахын зэр зэмсэгүүдэй заhабарилга, үрэhэ хүрэнгын, полевой стануудай хабарай тарилгада бэлэдхэлые шалгаба. Аймагай «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй, шалгагдаhан колхозуудай главна инженернүүд Т. Петров, И. Каштыкин, Г. Кулишкин, гүрэнэй-партийна хиналтын комитедтэ туhалхаар эмхидхэгдэhэн бүлгэмэй түрүүлэгшэ «Родина» колхозой механик П. Полянский, управлениин парткомой партийна эмхидхэгшэ И. Белочков, сомоной Советэй түрүүлэгшэ Ф. Максимов, хоёр колхозуудай главна агрономууд Петров, Казаков, советско-партийна hургуули шагнагшад Федоров, Заиграева гэгшэд шалгалтада хабаадаа.

Эгээ түрүүлэн Ленинэй нэрэмжэтэ колхозые шалгаа. Тус ажахы жэл бүри ороohо таряа ехээр ургуулжа, гүрэндэ худалдаха талаараа управлени соогоо түрүүлжэ ябагшадай нэгэн юм. Үнгэрэгшэ жэлдэ энэ колхоз үндэр баян таряа хуряажа, гүрэндөө 49425 центнер гэхэ гү, али хахалагдаhан газарай га бүриhөө 18 пүүд таряа худалдаа. Мүнөө жэлдэ тэдэнэр 300 мянган пүүд ороohо таряа худалдахабди гэhэн уялга абаад, шэниисэ тариха талмайгаа нилээд үргэдхөө. Хэрбээ үнгэрэгшэ жэлдэ колхоз 7028 гектарта шэниисэ тариhан hаа, мүнөө 2172 гектараар үргэдхөө гэхэ гү, али 9200 гектарта хүргөө. Колхоздо «С-80» түхэлэй 4, «ДТ-54» түхэлэй 31 болон бусад маркын 19 трактор, 22 автомашина бии. Тэдэнэйнь 15 «ДТ-54», нэгэ «С-80», бусад түхэлэй 13 тракторнууд заhагданхай. Заhабарилга колхозой МТМ-дэ хэгдэнэ. Заhабарилагдаhан бүхы тракторнуудhаа 28-ниинь үбэлэй хүдэлмэридэ эзэлэгдэнхэй байба. Тэрэ тоодо 10 «ДТ-54», 6 «Беларусь» фермэнүүдтэ тэжээл зөөнэ. Хүдөө ажахын зэр зэмсэг тушаа тогтоходо, 52 плугуудай 7-ниинь, 78 сеялкын 8-ниинь, 35 культиваторай 28-ниинь ойроошье хүртөөгүй байгаа. Заhагдаhан машина техникын болон бусад зэмсэгүүдэй шанар тиимэшье hайн гэхын аргагүй. Жэжэ божо дутагдалнууд трактор машинануудhаа эхилээд, хүдөө ажахын зэр зэмсэг бүхэндэ ушарна. Жэшээнь, дүрбэн трактор удаа удаагаарнь хүдэлгөөд үзэхэдэ, яhала гэмгүй, шэнгэн абяатайгаар хүдэлбэшье, тоhо, түлишэеэ ехээр гоожуулдаг байба. Мүн электролампа, электропроводко, вентиляторай бүhэн, генератор, элдэб түхэлэй прокладканууд, шлангнууд опорно катогууд болон бусад запасной частьнууд ехээр дуталдана. Бии байгаа 22 автомашинын хахадтань резинэнүүд hэлгэгдэхээр. Хоёр машина двигательгүйhөө миин байна. Харин мори унаагаа тарилгада бэлэдхэхэ тушаа юуншье хэгдээгүй байшоо. Хүдөө ажахын зэр зэмсэгүүдые шалгажа үзэхэдэ, сеялкэнүүдтэ ороohоёо гоожуулдаг түхеэрэлгэнүүд заабариин ёhоор тааруулагдаагүй, тунайшаар холбоhон байгаа. Олон плугууд предплужниггүй, анзаhанай эрмэгүүд мохоо, хүсэд тааруулагдаагүй, урда хойно оронхой.

Бүхы машина техникээ хоёр халаанда хүдэлгэхын тула 98 механизаторнууд хэрэгтэй. Мүнөө 88-ниинь бүридхэгдэнхэй. Бэшэниинь механизаторнуудай hуралсалда бэлдэгдэжэ байнхай. Колхоз техникын түлишөөр хүсэд хангагданхай.

Үндэр баян ургаса үрэhэ хүрэнгэhөө сүм дулдыдаха. Гэтэр, энэ колхозойхид энэ асуудалдаа гол анхаралаа табяагүй байшаба. Бүхы үрэhэнэйнь шанар тарилгын хэмжээндэ хүсэд хүргэгдөөгүй. Илангаяа ургаха талаараа 63-hаа 70 процентдэ хүрэнэ. Мүн сеялкэдэ үрэhэ хэхэ оньhожоруулhан түхеэрэлгэ хүсэд бэлдэгдээгүй, 500-гаад мэшээг дуталдана.

***

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозтой хаяа хадхажа hуудаг «Родина» колхоз удаань шалгагдаба. Түсэбэй ёhоор заhагдаха 22 тракторай 17-ниинь заhагдажа гаранхай. 5 трактор МТМ соогоо байна. Заhагдаад гараhан 17 тракторайнь 14-ниинь элдэб ажалда хэрэглэгдэhэнhээ дахинаа заhабарилгада орохоор болонхой. Хүдөө ажахын зэр зэмсэгүүдэй заhабарилга дүүрэбэшье, шанарайнгаа талаар хүршэнэрhөө холо ошоногүй.

Тарилгада бэлэдхэлэй эгээ ехэ дутагдалынь энэ колхоздо юуб гэхэдэ, нэгэшье килограмм автол, нигрол, солидол, дизельнэ тоhон асарагдаагүй. Хэзээшье зөөхэеэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд мэдэнэгүй. Колхоздо 11 автомашина бии. Тэдэнэй 5-ниинь коленчатэ вал, блок болон бусад детальгүйhөө боложо мастерскойдо хэбтэнэ. Мүн тракторнуудта гэнжэнүүд, опорно катогууд дуталдана.

Үрэhэ хүрэнгыень шалгахада, мүнлэ тарилгын хэмжээндэ хүсэд хүргэгдөөгүй. Мүнөө жэлдэ колхоз 660 гектарта кукуруза, 30 га саахарай свёкло, 20 га бобы, 70 га хартаабха тариха юм. Гэбэшье, нэгэшье центнер үрэhэн бэлдэгдээгүй.

И. Белоусов,
үйлэдбэриин управлениин парткомой партийна эмхидхэгшэ,

Б. Жамбалов,
манай корреспондент.

Кабанскын үйлэдбэриин управлениин Байгалай совхозой залуу hаалишан Людмила Тарасова hаалишанаар гурбадахи жэлээ хүдэлжэ ябана. Тэрэ үнгэрэгшэ жэлдэ үнеэн бүриhөө 1995 литр hү haагаа. Нүхэр Тарасова байгша ондо hара бүри 188 литр хүрэтэр hү haана. Зураг дээрэ: ВЛКСМ-эй гэшүүн Л. Тарасова.
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

5280 ЦЕНТНЕР МЯХАН ТУШААГДАА

Кабанскын үйлэдбэриин управлениин ажахынуудай малшад энэ жэлдэ мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ худалдаха түсэбөө болзорhооо урид дүүргэхэ гэhэн социалис уялга абаhан байгаа. Мүнөө энэ уялгаа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэжэ эхилэнхэй. Гүрэндэ мяха худалдаха 1-дэхи кварталайнгаа түсэбые мартын 10-да дүүргээ. Түсэбэй ёhоор 5100 центнер мяхан тушаагдаха аад, 5280 центнер худалдагдаа.

Илангаяа Кабанскын, Оймо-рой совхозуудай малшад мяха худалдаха кварталайнгаа түсэбые эрхимээр дүүргээ. Оймо-рой совхозой малшад мартын 10 болотор гүрэндэ 1384 центнер мяха худалдаха гэхэ гү, али кварталайнгаа түсэбые 184,5 процент дүүргээ. Кабанскын совхоз мяха тушааха кварталайнгаа түсэбые 140,7 процент, үндэгэ—129,2 процент дүүргээ.

Мүн Байгалай совхоз, «Прибайкалец» колхоз гүрэндэ мяха худалдалгаар муу бэшэ амжалта туйлана. Эдэнэр кварталайнгаа түсэбые дүүргэхэ дүтэлөө.

Гэбэшье, гүрэндэ hү худалдалгаар кварталайнгаа түсэбые үйлэдбэриин управлениин ажахынууд оройдоол 44,7 процент дүүргээ. Бүхыдөө 21800 центнер hүн худалдагдаха аад, 9758 центнер тушаагдаа. Олонхи ажахынууд тушаалгаяа нёдондоной энэ үесынхидэ орходоо нилээд бага болгоhон байна.

Яахадаа hүн багаар hаагданаб гэхэдэ, ажахын хүтэлбэрилэгшэд, партийна, комсомолой эдэбхитэд жэлэй эхинhээ хойшо сагаан эдеэ абаха, тэрээниие гүрэндэ худалдаха хүдэлмэриие hулаар эмхидхэhэн байна. Мүнөө тэдэнэр алдуу эндүүгээ заhахын, гүрэндэ hү худалдаха түрүүшын кварталай түсэб бэелүүлхын тула яаралтай хэмжээ абаха болоно. Нэн түрүүн малшадай, hаалишадай дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, ажалыень зүбөөр эмхидхэхэ гэжэ оролдохо уялгатай.

А. Бусурманов.

Түрүү гахайшадай дүй дүршэлhөө

Арга оншыень оложо үсхэбэрилнэ

Охин-Булаг тосхонhоо баруун хойшоо хорёод модо ябаадхихада, харьялма урасхалта Хёлго мүрэнэй ганга эрьедэ дүтэшэг табадахи отделениин гахайн фермэ оршоно.

Энэмнай КПСС-эй гэшүүн Гавриил Агеевич Ефимовэй даадаг гахайн фермэ гээшэ.

— Фермымнай ажал хүдэлмэреэр hонирхоно гүт? — гээд нүхэр Ефимов энеэбхилнэ.

Нэн түрүүн гахайнуудые таарамжатай зохид газарта байражуулха гээшэ ехэхэн удха шанартай. Тиимэhээ Хёлго мүрэниие зубшаад гахайн шэбээлжэ, зайха, бэлшэхэдэнь таатай hөөг бургааhан, онгилжо урбуулхадань hайн зөөлэн үндэhэ, хагда ногоотой газарыень оложо, байраа түхеэрээ бшуу.

Тус фермэдэ 2 мянгаад толгой томо сагаан үүлтэрэй гахай үсхэбэрилэгдэнэ. Тэрэ тоодо түрэхэ 264 эхэ, 38 ороондо орохо гахайнууд, 80 шахамал, мүн 4-5 hаратай болоhон 246 толгой залуу гахай, гараhаар 2-3 hара боложо ябаhан 1000 гаран поршоонхонууд бии. Гадна, 17 толгой азарга гахайтай юм.

Нүхэр Ефимов өөрөө бригадирай тушаал даахаhаа гадна, техник-үрэжүүлэгшээр хүдэлдэг. Хэнэйшье мэдэhээр, хоёр тушаалтай байхада харюусалга ехэтэй юм aаб даа. Искусственна аргые яажа хэрэглэдэг тухайгаа тэрэ иигэжэ хөөрэнэ:

—Гахай искусственна аргаар үрэжүүлхэдэ, тэдэнэр нэгэ доро олоороо түрэжэ, богонихон болзорто поршоонхо олон абтана. hүрэгнайшье түргэн үдэнэ, жэлэй ямаршье сагта мяха ехээр абажа худалдаха арга олгоно. Энэ жэлэй үнгэрhэн 2 hара хахад соо 1700 поршоонхо абтаа.

Тээ саашаа ябахадамнай, 84 гахайн байха шэнэ байра баригдажа дүүрэхээ байба. Тус байра дороо модон палаахатай, hаруул, сэбэр, уужам, хуурайшье. Ханаарнь уураляар дулаасуулха бүдүүн түмэр соргонууд харагдана. Дундуурнь түрэхэ эхэ гахайнуудай таhалганууд жэрылдэнэ. Эхэ гахайнууд энэ таhалга соогоо эдеэлүүлэгдэдэггүй, харин ондоо столоводо эдеэлүүлэгдэдэг. Муушаг поршоонхонуудта арбаад хоног соо холисогүй hү уулгана. Таhалга бүхэндэ поршоонхын гулдиржа гараха, орохо нүхэн, орожо хэбтэхэ багахан таhаг хайрсаг бии.

— Зай, танилсагты, манай фермын түрүү гахайшад Христинья Устинья хоёр 59 эхэ гахай харууhалдаг юм,—гээд фермые даагша Гавриил Агеевич бидэниие дундуур наhанай хоёр эхэнэрнүүдэй хажууда абаашаба.

— Үдэсэтэй эхын түлые үсхэбэридэ табижа 1-2 дахин түрүүлээд байхада, hай муунь абаhаар лэ мэдэгдэнэ. Тэдээн соо эгээл hайниень шэлэдэгбди,—гэжэ энэ гахайшан хөөрэнэ.

Христинья нёдондо эхэ гахай бүриhөө 17 поршоонхо абажа, Бэшүүрэй аймаг соо эрхим үрэ дүн туйлаа hэн. Краснодарска хизаарай усть-лабинецуудай үүсхэл дэмжэжэ, арга боломжонуудаа бүридхэн хаража үзөөд, мүнөө жэлдэ эхэ гахай бүриhөө 20 поршоонхо түлжүүлхэ гэhэн уялга абанхай.

—Ши, Христинья, хайшан гээд поршоонхонуудаа түргэн томо болгоно, үхэл гарзагүй түлжүүлнэбши? —гэжэ зарим хүнүүд гайхалдан асуудаг.

— Гайхаха гайхалташьегүй. Гахайн тэжээлэй рациондо талха таряанай зүйл, силос, концентрат, свёкло, үбhэ ногооной гурил, минеральна тэжээл гэхэ мэтые рационоор эдюулнэб,—гэжэ тэрэ харюусадаг.

Охин-Булагай совхозой түрүү гахайшан мүнөө БурАССР-эй Верховно Советэй депутат болон hунгагданхай.

Эндэхи гахайшан гидропонно аргаар таряа ургуулжа, шэниисэ, ешмээнэй зөөлэхэн ногоо нарай поршоонходо эдюулдэг hайн арга хэрэглэгдэнэ. Витамин ехэтэй минеральна тэжээл ногоондонь элбэг байжа, поршоонхонуудай түргэн томо болохо, таргалхада hайн байна.

Зураг дээрэ: БурАССР-эй Верховно Советэй депутат, ахалагша гахайшан Х. Ефимов (зүүн гарhаа 2-дохи) гахайшан У. Ефимова, фермые даагша Г. Ефимов гэгшэд хөөрэлдэжэ байна.

С. Балдуевай фототекст.

Усть-лабинецуудай үүсхэл дэмжэгдэнэ

ЗЭДЫН ҮЙЛЭДБЭРИИН УПРАВЛ

★ ★ ★

Арга боломжомнай ехэ

Арадайнгаа ажахые хурданаар хүгжөөжэ, коммунизм байгуулха болзороо бүри түргэдхэхэ зорилгоор манай Коммунис парти болон правительство һүүлэй үедэ ехэ хүдэлмэри ябуулжа байна. Партиин хүтэлбэрие сомор, һонор болгожо, хүдөө ажахын управленинүүдые эмхидхэһэнэй ашаар колхоз, совхозууднай бүри түргөөр хүгжэхэ замда оронхой. Шэнэ хүтэлбэриин оршон байдалда шэнээр ажаллажа ороһон Зэдын үйлэдбэриин управлениин колхоз, совхозууд үнгэрһэн жэл гүрэндөө 70 мянган центнер орооһо таряа, 59 мянган центнер мяха, 107 мянган центнер һү, 11 мянган центнер нооһо, 1610 мянган үндэгэ худалдаһан байна. Иимэ ехэ мяха, һү, үндэгэ, нооһо Зэдэ, Захааминай ажахынууд урдань гүрэндэ худалдажа үзөөгүй юм.

Гэбэшье гүрэндэ орооһо таряа, һү, нооһо худалдалга 1961 онойхиһоо дээшэлһэншье һаа, үндэгэ, нооһо худалдалга тэрэл хэмдээ үлэшэһэн байна. Зарим ажахынууд хүдөө ажахын продуктнуудые гүрэндэ худалдаха түсэбөө дүүргэжэ шадаагүй. Юуб гэхэдэ, арга боломжонуудаа хүсэд ашаглажа бираагүй байшоо бшуу. Хүдөө ажахын продуктнуудые бүри ехээр бэлэдхэжэ, Эхэ орондоо улам элбэгээр худалдаха арга боломжын Зэдын ажахынуудта бии байһыень түрүү колхозууд элеэр гэршэлнэ.

> ***„...Бүхы колхоз, совхозуудые өрөлдөөтэй эмхидхэлэй хүдэлмэриин ашаар түрүүшүүлэй зэргэдэ хүргэхэ, эрдэм ухаан болон түрүү дүй дүршэлэй түйлалтануудые нэтэрүү шангаар нэбтэрүүлхэ гээшэ үйлэдбэриин управленинүүдэй гол зорилго мүн".***
>
> (1963 оной мартын 12-то Россин Федерациин колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управленинүүдэй начальнигуудай, партийна комитедүүдэй секретарьнарай зүблөөн дээрэ Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгэһөө).

Зэдын 15 колхозой, 3 совхозой дундаһаа үнгэрһэн жэл Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ (түрүүлэгшэнь С. Б. Жаргалов), «Байкал» (түрүүлэгшэнь Д-Н. Д. Бабалаев) колхозууд эрхимлэһэн байна. Эдэ колхозууд гүрэндэ хүдөө ажахын продуктнуудые худалдаха түсэбөө бүхы талаарнь дүүргээд, энэ жэлэйхидэ һайн үндэһэ һуури табяа. Жэшээлхэдэ, Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхоз түсэбһөө гадуур 50 центнер гэхэ гү, али нёдондонойхиһоо 25 процентээр ехэ нооһо, 530 центнер мяха, 600 центнер һү гүрэндөө худалдааһэн. Тиихэдэ эбэртэ бодо малайнгаа, хонидойнгоо, мүн үнеэдэйнгээ, эхэ хонидойнгоо тоо толгойе горитойгоор олошоруулаа.

Зүгөөр олон колхоз, совхозуудай һулаар ажаллаһан дээрэһээ үнгэрөөшэ жэл управлениин 18300 үнеэд болон гунжадһаа 13736 тугал абтажа, аяар 1924-иинь гарзалһан байгаа. 100 үнеэн бүриһөө оройдоол 60 тугал абтаа. Борьёогой совхоз 872 үнеэнһээ 333 тугал, Торнин совхоз 2644 үнеэнһээ 630 тугал, «Коммунизм» колхоз (Инзагата) 784 үнеэнһээ 290 тугал, XXII партсъездын нэрэмжэтэ артель 1344 үнеэнһээ 256 тугал дутуу абаһан гээшэ. Управлениин 6500 үнеэнһээ нэгэншье тугал абтаагүй. Хэрбээ эхэ малай нэгэ толгой бүхэндэ 160—170 килограмм мяханай абтадагаар жэшээ болгон тоолоходо, аяар 10000 шахуу центнер мяхан һалаа. Тэрэшэлэн нилээд ехэ һүншье мнин хосорһон байна. 1961 ондо үнеэн бүриһөө 1081 литр һүн һаагдаһан һаа, нёдондо оройдоол 828 литр һаагдаа. Үнеэн бүриһөө һаагдадаг һүн 253 литрээр доошоложо, хамта 41000 центнер һүн абтаагүй үлэшоо.

Краснодарай хизаарай Усть-Лабинска үйлэдбэриин управлениин ажалшадай жэшээгээр долоон жэлэй табадахи жэлые эхилһэн Зэдын колхоз, совхозууд ехэ зорилгонуудые табинхай. Гүрэндэ 74 мянган центнер мяха, 11,70 мянган центнер нооһо, 138 мянган центнер һү, 1510 мянган үндэгэ худалдахаар хараалаа. Тиигэжэ нёдондонойхиһоо 21,1 процентээр ехэ мяхан, 29 процентээр ехэ һүн, 16 процентээр ехэ нооһон, мүн 130 мянган центнер гэхэ гү, али 1962 онойхитой сасуулхада 30 процентээр ехэ орооһо таряан гүрэндэ худалдагдаха.

Хараалһан зорилгонуудаа бэелүүлхын тула жэлэй туршада 8010 бодо мал, 90740 хонин, 800 гахай шахан таргалуулжа тушааха байнабди. **Январь, февраль һарада түрэһэн эрэ хурьгадые түргэнөөр түлжүүлжэ шахаад, тус бүриинь шэгнүүрые 30—35 килограммтай болгожо, гүрэндэ тушаахамнай. 1,5 жэлтэй болоһон буруунуудые тус бүридэнь 2,7—2,8 центнер шэгнүүртэйгээр гүрэндэ худалдахабди.** Энэ арга хэрэглэжэ, гүрэндэ мяха худалдаха түсэбөө болзорһоонь урид дүүргэхэбди. Байгша оной туршада 24,7 мянган үнеэд болон гунжад үрэжүүлэгдэхэ байна. **Декабрь—февраль һаранuудта түрэһэн бүхы үнеэд, 800 гаран гунжад түрүүшын кварталай туршада үрэжүүлэгдэжэ, жэлэй һүүлдэ түл абтаха. Үнеэн бүриһөө энэ жэлдэ 1500 килограмм гэхэ гү, али нёдондонойхиһоо 672 литрээр ехэ һү һааха байнабди.** Тиимэһээ ажахы бүхэндэхи һаалиин фермэнүүдые гүйсэд оньһожоруулха, олон газарта «ёлочко», «карусель» түхеэрэлгэнүүдые тодхохо гээшэбди. Мүн малшадай болон һаалишадай болбосон ажаһуудалые һайжаруулха, гэр байрыень заһабарилха хэмжээн абтаа.

Орооһо таряа элбэгжүүлхэ, малдаа бардам хүрэхэ шэмэтэ тэжээл бэлэдхэхэ зорилгоор **8500 гектар шэнэ газар хахалжа, эдлүүриингээ газарые 127370 гектарта хүргэхэбди**. Хамта 72 мянган гектарта тарилга хэхэ, тэрэнэй 47 мянган гектартань гэхэ гү, али үнгэрһэн жэлэйхидэ орходоо 18739 гектараар ехэ газарта шэниисэ тариха байнабди. Бага ургаса үгэдэг ургамалнуудай тарилгые горитойгоор хороожо, **11 мянга 300 гектар кукуруза, 2000 гектар горох, 540 гектар саахарай свёкло тарихабди.** Үнгэрэгшэ жэл гектар бүриһөө 7,5 центнер орооһо хуряаһан һаа, байгша ондо 8,5 центнер, 250 центнер кукурузын ногоон эшэ набша, 80 центнер саахарай свёкло хуряаха байнабди. Хамта 160—170 мянган тонно кукурузын силос дарагдаха.

Хабарай тарилгые хаһа сагтань һайн бэлэдхэлтэйгээр угтахын тула ажахы бүхэн мартын дүүрэтэр трактор болон тарилгын бусад машинануудые бүхыдэнь заһабарилжа дүүргэхэ зорилготой. Мүнөө үедэ Торнин совхоз, Ленинэй нэрэмжэтэ (Зэдэ), XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозууд бүхы техникээ заһабарилжа дүүргээд, тарилгадаа бэлэн болонхой. Тиихэдэ 156 мянган тонно (тэрэ тоодо мартда — 45000 тонно, апрельдэ—69000 тонно) наг шэбхэ кукурузын поли дээрэ гаргагдаха гээшэ. Ажахы бүхэндэ оньһожоруулагдаһан отрядууд эмхидхэгдээд, наг шэбхэ зөөжэ байна. Мүн шэбхэ зөөлгөөр воскресннгүүд эмхидхэгдэнэ.

Управлениин түрүү кукурузашад: XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой Сергей Сынюшкин, «Красный Октябрь» колхозой — Иннокентий Сахаров, Борьёогой совхозой —Афанасий Леонов, Торнин совхозой— Александр Тугаринов, «Мир» колхозой —Бабу Банзаракцаев болон бусад кукурузынгаа газарай гектар бүридэ 10—20 тонно шэбхэ гарганхай.

Трактор бүхэнние хоёр халаанда ябуулхын тула тарилгын эхилтэр 320 тракторист, 150 комбайнерые бэлдэжэ гаргаха байнабди. Газар хахалалга, тарилга дээрэ тракторнуудые бүлэг бүлэгөөрнь ябуулха арга үргэнөөр хэрэглэгдэхэ. Тиимэһээ бүри мүнөөнһөө полевой стануудые һайнаар түхеэржэ, нүүдэл кухнинуудые олоор эмхидхэхэ болонобди.

Энэ жэл Зэдын үйлэдбэриин управлениндэ 290 мянга гаран хурьган абтахаар хараалагдана. Мүнөө үедэ 101622 хурьган абтаад байнхай. Гэбэшье 6183 хурьган гарзалшоо. Илангаяа Торнин совхоздо, Ленинэй нэрэмжэтэ (Зэдэ), «Мир», «Красный Октябрь» колхозуудта олон түл гарзалһан байна. Түл абалгые амжалтатайгаар үнгэргэхын тула шанга хэмжээн абтажа байна. 100 эхэ хонин бүриин зууһаа үсөөн бэшэ хурьга абаха зорилго бэелүүлэгдэхэ зэргэтэй.

Колхозуудта һунгалтын, тоосоото суглаан үнгэргэгдэжэ, зорилгонууд хараалагдаад, усть-лабинецуудай дэлгэрүүлһэн мүрысөөндэ ажахы бүхэн, ажалшан бүхэн эдэбхитэйгээр оролсобо. Нютагайнгаа замай залууршадай, дээрэ нэрлэгдэһэн кукурузашад, һаалишадай А. Гонтова (Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз Зэдэ), Б. Хандуева (XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхоз), Д. Цыбикова («Коммунизмын зам» колхоз); механизаторнуудай: Василий Русин, Иван Шагдуров, (Борьёогой совхоз), Сосор Жигмытов (Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхоз), Цырен Цоктоев (XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхоз), Петр Климов (Торнин совхоз); хонишодой: Г-Ц. Цыремпилова (Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхоз), Д. Норбоев (Борьёогой совхоз), О. Банзаракцаев (Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз, Михайловка), Р. Цыремжитов («Дружба» колхоз); мал адуулагшад, тугалшадай: Заята Будаев («40 лет Октября» колхоз), Базарсада Санданов («Коммунизмын зам» колхоз), Цыпил Бортонова (XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхоз) болон бусадай жэшээгээр ажаллан, түүхэтэ долоон жэлэй 5-дахи жэлэй гүрэнэй түсэбые дүүргэжэ, ерэхэ жэлдээ һайн үндэһэ һуури табихабди.

В. ЛЫСОВ,

Зэдын үйлэдбэриин управлениин начальник.

Зэдын колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управлениндэ 15 колхоз, 3 совхоз, мал шахан таргалуулха 1 совхоз ороно. Управлени бүхыдөө 24,3 мянган дүрбэлжэн километр газартай. Тэрэнэйнь 127 мянган гектар хахалагдадаг газар. Тэрэ тоодо 61 мянган гектар тарилгын талмайтай.

Хүн зоной тоо 40.800 болоно.

1963 оной январиин нэгэнэй байдалаар эндэ 49778 толгой бодо мал, тэрэ тоодо 16033 үнеэд; 292322 хонид, тэрэ тоодо 162191 эхэ хонид; 4414 гахай, 9309 толгой адуун, 19284 тахяа шубуud тоологдоно.

★ ★ ★

1963 ОНОЙ СОЦИАЛИС УЯЛГАҺАА:

1) 8500 гектар шэнэ газар хахалжа, таряанайнгаа газарые 127370 гектарта хүргэхэ. Орооһото ургамалнуудай тарилгые 72 мянган гектарта хүргэхэ гэхэ гү, али 1962 онойхиһоо 18 мянган гектараар үргэдхэхэ. Тэрэнэй 47 гектартань шэниисэ, 11300 гектарта кукуруза, 2000 гектарта горох, 540 гектарта саахарай свёкло тариха. Гектар бүриһөө 8,5 центнер орооһо таряа, 250 центнер кукурузын ногоон эшэ набша, 80 центнер саахарай свёкло хуряаха.

2) 1962 онойхидо орходоо мяха 21,1 процентээр, һү—29 процентээр, нооһо—16 процентээр, орооһо таряа—30 процент ехээр гүрэндөө худалдаха.

3) Үнеэн бүриһөө 1500 килограмм һү һааха, хонин бүхэнһөө 3,2 килограмм нооһо хайшалха, тахяа бүхэнһөө 80 үндэгэ абаха.

4) 100 эхэ мал бүриһөө 90 хурьга, 83 тугал, 70 унага, гол эхэ гахай бүхэнһөө 16 поршоонхо абаха.

5) Жэлэй туршада үнеэдэй — 21, тугалай — 26, хонинoй — 28, гахайн — 8, тахяа шубуунай — 4 байра бариха. Малшадай һууха 78 гэр, 3 клуб, һургуулиин 6 байшан, ниитын 9 бани, орооһо таряанай 6 склад баригдаха.

6) Мал ажал, таряан ажал үргэлжэ дээрэнь оньһожоруулхын тула ехэ хүдэлмэри хэхэ. Гол шухала продуктнуудай өөрынь үные 10 процентээр хямдаруулха, ажалай бүтээсые 1962 онойхидо орходоо 6,8 процентээр дээшэлүүлхэ.

7) Үнеэдэйнгээ тоое 18500-да хүргэхэ гэхэ гү, али нёдондонойхиһоо 15,4 процентээр олошоруулха. Эхэ хонидоо 12,2 процентээр олошоруулха гэхэ гү, али 182000-да хүргэхэ. Энээнэй түлөө жэлэй туршада 24,7 мянган үнеэд болон гунжадые, 180 мянган эхэ хонид болон 1962 ондо түрэһэн эмэ хурьгадые, 2 мянга гаран гүүнүүдые, 2,5 мянган эхэ гахай үрэжүүлхэ, жэлэй һүүлдэ түл абаха.

8) Эбэртэ бодо малаа 52500-да, хонидоо 327 мянгада, гахайгаа 6000-да, адуугаа 10 мянгада хүргэхэ.

«Коммунизм» колхозой (Зэдэ) суута хонишо... ховно Соведэй депутат Г-Ц. Цыремпилова.

И. ОС...

Ажахын хүтэлбэрилэгшэд мэдү...

ЖАРГАЛОВ С. Б. — **Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ:**

Байгша ондо манай колхоз гүрэндөө 5500 центнер мяха, 10600 центнер һү, 1133 центнер нооһо, 60 мянган үндэгэ худалдаха юм. Мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ худалдаха түсэбөө нёдондонойхидоол адли амжалтатайгаар дүүргэжэ шадахабди. Мүнөө 1-дэхи кварталда гүрэндөө 625 центнер мяха худалдаха түсэбөө дүүргээбди. Мал шахан таргалуулжа байһан Галсан-Гончик Содбоев, Цырен-Доржо Галсанов, Галсан-Нима Лыгденов гэгшэд харууһалдаг малайнгаа шэгнүүрые сүүдхэ бүри тус тустань 750—800 граммаар нэмээжэ байна.

Үнгэрһэн жэл үнеэн бүриһөө 1400 литр һү һааһан һаа, энэ жэлдэ 600 литр һааха уялгатайбди. Түрүү һаалишад Евдокия Дашиева, Дулмажап Мансарунова, Цыбик Иванова болон бусад үнеэн бүриһөө 1800—2000 литр һү һааха зорилготой. Мүнөө тэдэнэр үнеэн бүриһөө 300—400 литр һү һаагаад байна. Мяха абаха, һү һааха түсэбэй лаб дүүргэгдэхэ байһые түрүү нүхэдэймнай ажал гэршэлнэ.

ЦЫРЕНОВ В. Ж. — **«Родина» колхозой түрүүлэгшэ:**

Манай колхоз 2449 бодо малтай. Тэрэ тоодо 830 үнеэтэй гээшэ. Жэлэй дүүрэтэр бодо малаа 300 шахуу толгойгоор, үнеэдээ 120 гаран толгойгоор олошоруулхабди. Малай тоо толгой олошоруулхаһаа гадна, 1620 центнер мяха абажа, 1502 центнерыень гүрэндэ худалдахабди. Үнгэрһэн жэлэйхиһээ 400 шахуу центнерээр ехэ мяхан гүрэндэ худалдагдаха. Энэ жэлэй түрүүшын хахад соо гүрэндэ 388 центнер мяха худалдаха түсэбөө мүнөө 12 центнерээр үлүүлэн дүүргээд байнабди.

1963 он соо гүрэндэ тушаагдаха мал бүхэнэй шэгнүүрые 260—280 килограммда хүргэхэбди. Энээнэй түлөө малшадай байра һуудалые һайжаруулха, малай байранuудые шэнээр барижа, һэльбэн заһаха хүдэлмэри хэгдэнэ. Малшадай һууха 2 шэнэ гэр баригдаха, 150—150 толгой һарлагуудай, тугалнуудай байха байранууд шэнээр баригдаха. Тиихэдэ 12 байрада зайн гал оруулагдаха юм.

МУРХОНОВ Б. Л.,— **«Коммунизм» (Зэдэ) колхозой түрүүлэгшэ:**

Колхознай энэ жэл 15,7 мянган хурьга абажа түлжүүлхэ юм. Мүнөө үедэ хонид түлэг дундаа хурьгалжа байна. Хамта 10 мянга шахуу хурьган абтанхай. Хурьгадай үхэлгэ нёдондонойхиһоо дүрбэ дахин үсөөн. Зуун хонин бүриһөө 100 хурьга абаха зорилго бэелүүлэгдэхэ зэргэтэй.

Эрхим хонишод Гомбо-Цырен Цыремпилова, Содбо Дымчиков болон бусадай отарануудта абтаһан түлнүүд гарзалнагүй.

БАБАЛАЕВ Д-Н. Д.— **«Байкал» колхозой түрүүлэгшэ:**

1963 онойхидо орходоо бодо малайнгаа тоо толгойе 700 толгойгоор олошоруулаабди, мяха абалгаа 5 дахин, һү һаалгаа 3 дахин дээшэлүүлээбди. Колхозоймнай олзо доход 4 дахин дээшэлһэн байна. Энэ жэл 1962 онойхидо орходоо 1500 центнерээр ехэ һү, 250 центнерээр ехэ мяха абажа, гүрэндөө худалдахабди. Тугалнуудые түргэнөөр түлжүүлжэ, жэлтэйдэнь 250—280 килограмм татадаг болгохо зорилгоор манай колхоз яһала дүй дүршэлтэй болонхой. Мүнөө 190—210 килограмм шэгнүүртэй бурууд бии. Тэдэниие гүрэндэ тушаатараа тус бүринень 250—280 килограммтай болгохобди.

ГРИГОРЬЕВ Р. И. — **мал шахан таргалуулдаг Зэдын совхозой директор:**

Манай совхоз һаяхан эмхидхэгдээд, Зэдын үйлэдбэриин управлениин харьяата ажахынуудһаа мал тушаан абажа, һайса шахан таргалуулха, гүрэндөө худалдаха зорилготой юм. Энэ жэл 49 мянга 600 центнер мяха гү...

ра... Аж... мал... цен... аба... 59,... шах... га... хай... ква... мях... түс... тоо... лэг... нуу... ри... лаг... хай... бай... шад... рат... на. ... ург... 125... шэб... шал... тон... 100... тон...

Дэрэстэйһээ Далахай хүрэ...

Дэрһэн ногооной үзүүрээр алас саагуур шэрбүүлһэн Дэрэстэй нютагые үргэн уужам Борьёотой холбодог, ажалай алдар солото дардам үргэн зам Захааминай Далахай хүрэтэр хүбшэ тайгын гүн соогуур харбадаг. Дэрэстэй—Далахай гэһэн зам 300 гаран модо утатай. Совет засагай тогтоһонһоо хойшо энэ зам бии боложо, арадай ажахые хурдан түргэнөөр хүгжөөлгэдэ шухала хэрэгтэй элдэб зүйлэй ашаа хойшо урагшань хэды шэнээн шэрүүлээб, хэмжүүр, шэгнүүрыень тооложо барахаар бэшэл. Энэ замай хажуугаар 15 колхоз, 3 совхоз һууриижанхай. Долоон жэл гэдэг «хүлэгэй» жолоое бахим бүхөөр барижа, арадтаа магтуулһан ажалай баатарнууд энээхэн замаар аяншалан, ехэ хэрэгүүдтэ хэды олоороо зорёо гээшэб? Бүри һаяханшье Борьёо нютагаймнай суута хонишон эхэнэр Гомбо-Цырен Гончиковна Цыремпилова арад зонойнгоо этигэл найдабарида хүртэн, РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадаар һунгагдаад, арадтаа магтуулһан ахамад нүхэдэйнгөө замаар дабшана.

Гомбо-Цырен Гончиковна кандидадаар дэбжүүлэгдэһэнэй һүүлээр һунгагшадтаяа уулзаха замаа түрэл Борьёо нютагһаа эхилээд, холын харгы гаталаа. Түрэл нютаг Инзагатаһаа Борьёогой совхоз хүрэжэ ерэхэнь ехэшье холо бэшэ. Оройдоол арба-хорин модоной зай. Теэд малай бэлшээриһээ холодоогүй Гомбо-Цырендэ энэшье зай холо шэнги. Борьёотой зэргэлээд Дэрэстэйн «Октябрьский» совхоз оршодог. Борьёо-Дэрэстэйн хоёр совхоздо 95 мянга гаран хонин һүрэг үсхэбэрилэгдэнэ. Гол түлэб хонин ажалтай хүршэнэртэйгөө Гомбо-Цырен уулзажа, арюун һайхан юрөөл захиануудыень дуулаад, Үшөөтэй хүрэжэ ерэбэ. Энэ нютагта хүрэжэ, Буряадай түрүүшын эрдэмтэ Доржи Банзаровай нэрые мүнхэлэн абажа ябадаг колхозой гэшүүд үнгэрэгшэ жэлдэ гүрэндөө 1961 онойхиһоо 25 процентээр ехэ гэхэ гү, али түсэбһөө гадуур 50 центнер нооһо, 600 центнер һү, 530 центнер мяха худалдаһан ажалай бэлэгээр Гомбо-Цыренэ угтаа. Үшөөтэйнхид энэ жэл 16 мянган эхэ хонинһоо 16 мянган хурьга абажа, гарзагүйгөөр түлжүүлхэ, мүн гүрэндэ һү, мяха, нооһо, үндэгэ худалдаха түсэбөө болзорһоо урид дүүргэхэбди гэжэ Гомбо-Цыренэ найдуулаад һэн. Колхозой замай залууршад Галсан-Гончик Содбоев, Цырен-Доржо Галсанов, Галсан-Нима Лыгденов гэгшэд харууһалдаг малайнгаа шэгнүүрые сүүдхэ бүри тус тустань 750—800 граммаар нэмээдэг, хонишод Шиван Бадмажапов, Дымбрыл Самбуев гэгшэдэй бүри мүнөө үедэ 100 хонин бүриһөө 90—95 хурьга абаад байһан амжалтаарнь Гомбо-Цырен Гончиковна бүришье урмашажа, үшөөтэйнхидэй ехэ дүнгүүдые түйлаха байһандань батаар этигэнхэй.

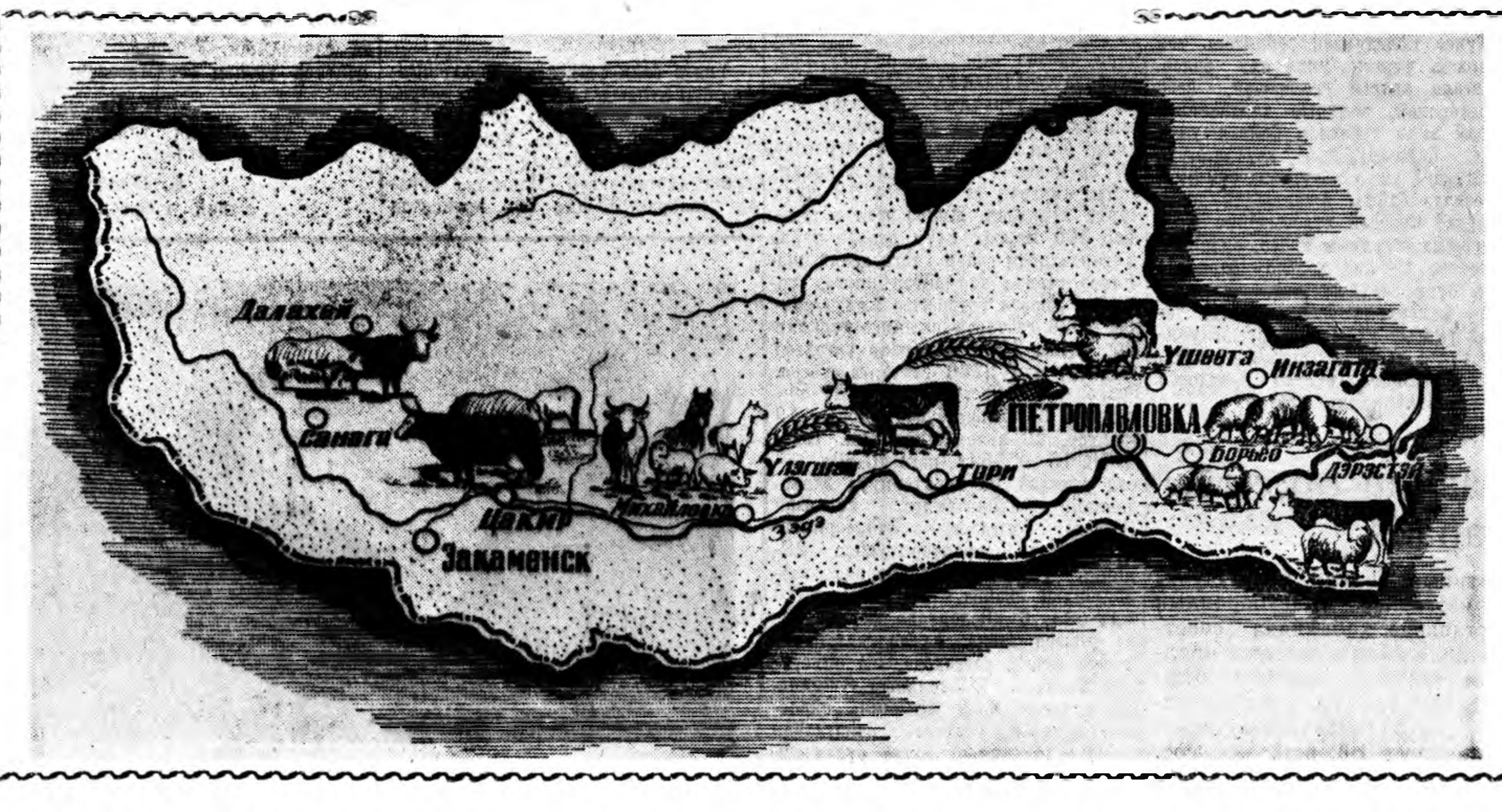
Үшөөтэйдэ үдэшүүлээд, Петропавловкын ажалшадтай уулзажа, Тори хүрэжэ ерэхэдэнь, эндэхи совхозой малшад, механи... амжалтын орш... Долоо мянга га... мянга гаран ... мянга шахуу ... наар үбэлжүү... малшад энэ жэ... һээ эршэмтэй... зой механизат... тарилгада яһа... байнхай. Бии ... тораа, 50 плуг... һабарилжа дүү... һо таряанай, ... нуудай үрэһа ... хөөр бэлдэнхэй... тарялан дээр... шэбхэ гаргаха ... жа, оройтуул... харагдаа. Газар... наржуулдаг на... директор нүхэ... муудтаяа хам... дуулха бэзэ.

Ториһоо гар... шуумайһаар ... хоёрые хубаа... бага дабаан ... Харгышье го... һаар лэ Захаа... нуулаадхина. ... нютаг, үшөө ... Хамни, Цахир ... Юнхэрэй даба...

Дүтэлүүр һу... «Коммунизмы... колхознигууд ... лаһан горитой ... шань арьбадх... ажаллажа бай... лай продуктну... ха түсэбөө бо... гэжэ, республ... барта бэшэгдэ... дамжуулгын ... байгаа. Хамты... суурхуулһан э... Нарай тугалну... харууһалжа, ... бүриинь 250... болгодог. «Ре... шан» нэрэ ... шиевич Санд... үнеэн бүриин ... һү һаадаг Ду... бусад нүхэдэ...

Далхитай ... Далахай хүрэ... та мантан үн...

(Түгэс...

БУРЯАД ҮНЭН

2-дохи нюур.
1963 оной мартын 22.

Москвагай совнархозой биофизическэ аппаратурын болон электронно машинануудай тусхай конструкторска бюро бодосуудые задаруулан хубааха центрифугануудые ухаалан зохёожо байнхай. Зураг дээрэ (зүүн гарhаа): бюрогой ахамад инженернүүд А. В. Четвериин, Э. И. Дрейзен, электронно лабораторин начальник Л. Н. Веретенов гэгшэд байна.

ТАСС-ай фотохронико.

...НАЙ АДАГАЙ ҺУРГУУЛИДА

...Адагай дунда ...багшанарай кол... ...алтай һургуу... ...барисаа бэхи... ...шэнэ Хуулиин ...ло нилээд ехэ... ...мэри ябуулаа. ...үн тэндэхи баг... ...ческа хүдэлмэ... ...табижа, хэшээл... ...аа, педагогиче... ...арганууды хэ... ...эз һэн.

...болоод лэ ажа... ...зурагай хэшээл... ...ан гэжэ үнгэргэхэ ...семинарнууд бо... ...ска хөөрөөнүүдые ...лобо.

...ита, бэе бэеынгээ ...е шагнажа, дүй ...алдажа, Липец... ...товско багшана... ...үй дүршэлые зүб...

...үлиин хүдэлмэри ...нхаралаа хан... ...хи багшанар хү... ...эн, мүн һуралса... лай мүнөө жэлэй түрүүшын хахадай дүнгүүдые харахада, эхин классуудай булта шахуу үхибүүд муу бэшээр һуралсана.

Илангаяа эхин һургуулиин багшанар А. И. Кравченко, В. И. Винокурова, Т. С. Осипова болон Л. М. Чиркова һайн дүн харуулаа.

Хэшээлнүүдэйнгээ һүүлээр гурбадахи «Д» классай багша В. И. Винокурова муу һурадаг үхибүүдтээ ехэ анхарал хандуулна. Тэрээнэй 35 һурагшадһаа 20-ниинь «4», «5»-аар һурадаг.

Баргажанай Адагай эхин һургуулиин багшанар үхибүүдые һайнаар һургаха ба коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ гэһэн уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэжэ байнхай. Тэндэхи 21 багшанарһаа 12-ынь нэгэ класстаа хоёрдохи жэлээ үлэһэн нэгэшье һурагшадгүйгөөр үнгэрэгшэ һуралсалайнгаа жэлые дүүргэһэн байна.

А. Чайванова.

...лэлөө үзэжэ дүүргээд...

...унда һургуулиин ...классай һураг... ...лигэй эхин һуу... ...эглэлөө үзэжэ ...үнөө үедэ тэдэ... ...лэн дээрээ тор... ...уу сэбэрээр ун... ...ой.

...жэл эхилһээр ...удаан болоогүй ...ье анха зүүн ба... руунаа мэдэхэгүй, «а» үзэг танихагүй, арба хүрэтэршье тооложо шадахагүй багашуулай эгээ мүнөө ном уншадаг болоод байхадань баясажа ханалгүй байна. Эндэ багша Нина Мархасаевна Мархасаевагай оролдосотой ажал тухай онсолон тэмдэглэмээр.

Р. Д. Мункуев.

Нүхэд соогоо хүндэтэй

Улаан-Үдын судна заһабарилгын заводой котельщик Алексей Жамсаранович Будаев коллектив соогоо хүндэтэй болонхой. Тэрэ хадаа түсэбтэ долоон жэлэй дүрбэдэхи жэлэй даалгабариие болзорһоонь урид дүүргээ юм. Тэрэшэлэн үнгэрһэн жэлэй һүүлшын болон мүнөө жэлэй түрүүшын квартал соо Байгал-Сэлэнгын техническэ участогай харгы замай хүтэлбэрилэгшэдтэ ехэхэн туһаламжа үзүүлнэ. Жэшээнь, шэнгэн түлишэ шэрэхэ, 150 тоннын багтаамжатай баржые айхабтар богонихон болзор соо хабсаргалгада хангалсаа. Тиихэдээ гол хүдэлмэриһөө һаатангүй хүдэлэлсөө юм. Ехэ мэргэжэлтэй болоһон туладаа нүхэр Будаевые мүн бусадшье организацинууд урижа абаашадаг.

Д. Балданов.

Журналистын блокнодһоо

Совет хүнүүдэй шэнэ шэнжэнүүд

Анатолий ШИТОВ

Түрэл республика соогуураа ябахадаа өөрынгөө блокнодто хэһэн тэмдэглэлнүүдээ дахин абажа харанаб, иранаб, бодолгото болон һуунаб. Тиигээд блокнодоо хажуу тээшэнь табижа, ой ухаандаа эгээл һонирхолтой уулзалгануудаа һанаад үзэнэб. Олон бодол, эрмэлзэл хүсэл түрүүлдэг илангаяа һонирхолтой уулзалгануудынь толгой соом тон элеэр һанагдажа, тэдэмни, амиды хүнүүд шэнгеэр, урдам бодоно.

Үнгэрэгшэ намар редакциингаа даабаряар Галуута Нуур ерэжэ, шахтернуудтай уулзажа, хөөрэлдөө бэлэйб. Үглөөнэй һэрюухэн һэбшээнэй үлеэжэ байхада, үшөө бүрэнхышэгтэ, зургаан час багта $^{2}/_{5}$ гэһэн шахта тээшэ алхалбаб. Алишье зүгһөө тэрэл шахта тээшэ шахтернууд һэргэлэн хүнгэн алхасаараа шэглэнэ. Суглаа хуралай болодог таһалга соо бэе бэедээ хашасалдаад, намайе шагнахаар зэһэнхэй шахтёрнууд һуунхай. Нэн түрүүн уран зохёолшын ажалые шахтёрнуудай ажалтай жэшэн үгэеэ эхилбэб. Тиихэдээ уран зохёолшошье шахтернууд шэнги хара үглөөнһөө эхилээд ажалдаа гаража, бага бэшэ хүлһэ адхан, шүлэгэй үнэтэ мүрнүүдые бэдэрдэг, заримдаа хии хооһооршье бүхэли үдэр хүдэлхэ ушар гарадаг. Дүүрэһэн шүлэг гэжэ һанан гэһээш, хэндээш хэрэггүй, хооһон үгэнүүд болошонхой байдаг. Номой магазинай таһагууд дээрэ обоо хүбөө хэбтэдэг номуудые иража хараа һаа, ехэнхинь лэ хүнэй зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэхэгүй байха даа. Иигэжэ хэлэхэдэмни хэншьеб бодоод, тиимэ обоо хүбөө хэндээшье хэрэггүй номуудай үгы байхын тула ажабайдалтай холбоо барисаагаа бэхижүүлжэ, манай шахтын ёһотой баатар ажалша хүн болохо Харитон Кусараев мэтын зоноор уран зохёолшодой хөөрэлдөө һаа, ажал хэрэгтэйнь танилсаа һаа, үрэ ехэтэй байха гээшэ һэн ха гэжэ һаналаа мэдүүлбэ.

Тусхай хубсаһа хунар үмдөөд, шахтёрой суутай лампашье баринхай, тэндэхи хүдэлмэрилэгшэ Константин Григорьевич Ткаченко гэгшэтэй Кусараевай бригадын ажалладаг газар бэдэрхээ шахта руу буубабди. $^{2}/_{5}$ гэдэг шахта газар доогуур һалаатан ошодог олон тоото тоннельнүүдһээ бүридэнхэй юм. Шахта соо ороод ябахадамнай элдэб үнгын нэрэтэй нүхэ һүбэнүүдэй олон гээшэнь аргагүй. Шулуу нүүрһэе малтажа абадаг газартань дүтэлхэдэмнай, нүхэнүүдынь угаа уйтанууд болоно. Хажуугаарнай олон вагонеткэнүүдые шагтагалһан электровозууд гүйлдэнэ. Дээрэһээмнай уһанай дуһалнууд саг үргэлжэ сэсэржэл байна. Тэндэ шахтернуудаар хөөрэлдэхэ үедөө Харитон Кусараевай бригада тухай иимэ юумэ дуулаа бэлэйб.

Хоёрдохи шахтын ажал байгуутай байгаа бшуу. Ушар юуб гэхэдэ, сэбэр агаар саг үргэлжэ оруулжа байдаг тухеэрэлгэнь муудаад, шахтернуудай ажаллаха тон хүндэ болоо. Харин хүршэ табадахи шахтадань ухаангүй хүсэтэй вентилятор табигдажа, тэндэхи шахтернууд хэлэшэгүй һайн эрхэ байдалда хүдэлдэг, үлүү гараһан сэбэр агаараа хоёрдохи шахтада үгэхэ аргатай байгаа. Тиихэдэнь лэ хоёрдохи ба табадахи шахтануудые дары түргэн ниилүүлхэ тухай асуудал гараа бэлэй. Теэд энэнь хүнгэн бэшэ хүдэлмэри һэн. Яахадааб гэхэдэ, хоёр шахтануудай хоорондо шулуун хабсагайнууд, уһа саһан ухаангүй ехэ байгаа. Хэрбээ табадахи шахтын зүг тээшэ нүүрһэ малтажа эхилээ һаань, ажалайнь бүтээсэшье бирагүй, олохо олзоньшье тэрэ тухай байха байһаниинь барандаа ойлгосотой һэн. Гэбэшье Кусараевай бригада эдэ бэрхэшээлнүүдэй урда тогтоогүй, зоримгой түргөөр ажаллажа, саг болзор соонь хоёр шахтануудай хоорондо холбоо барисаа байгуулаа һэн. Тиихэдэ энэ бригадын гэшүүдэй дэлгэр һайн зантай, ажал хэрэгэйнгээ түлөө бэеэ гамнахагүй, эхилһэн хэрэгээ заал һаа захадань хүргэхэ эрмэлзэлынь намайе гайхуулаа бэлэй. 1960 ондо тус бригада хамагһаа түрүүлэн шахуу коммунис ажалай бригадын хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртөө һэн. Өөрөө Кусараев аятай, зохидоор энеэбхилдэг, абари зангаар һайн, хүн зоноор хөөрэлдэхэдөө, танилсахадаа бэрхэ хүн юм. Эндэл, газарай нюруунаа зуу метр шахуу гүнзэгыдэ, эгээл түрүүшынхеэ совет юрын зоной олон юумэ шэбшэн дурдангүй баатаршалга харуулхаар хэзээдэ бэлэн байдагые ойлгоо бэлэйб. Энэл манай совет хүнүүдэй ёһотой шэнжэ шанар ха юм. Харитон Кусараевай бригадынхид тон юрыншье, үдэр бүри хэжэ байдаг хэрэгээ хээшье һаань, иимэ ажал хэрэгые гансашье тэрэнэй бригада бэшэ, шахтын бусадшье бригаданууд хэхээр бэлэн байгаашье һаань. бодоод үзэхэдэ, иигэжэл манай юрын хүнүүд баатаршалгануудаа хэжэл байдаг ха юм гэһэн һанал толгойдо ороно. Энэнь лэ тон гүнзэгы удха шанартай. Үнэхөөрөөшье, совет лэ хүнүүд замбуулин түбиин гүн руу онъһото онгосонуудые эльгээжэ, агуухэ Номгон океанай үргэн уужам дайдаар душэн юһэн хоногто эдихэ хоолгүй эрэлхэг зоригтойгоор тамаран гараа ха юм. Совет хүнүүд нэгэл онсо, тэдэндэ хабаатай шэнжэтэй ха юм.

Мүн совет хүнүүдэй үшөө нэгэ иимэ онсо шэнжэ минии сэдьхэл бододо мартагдашагүйгөөр оронхой...

Республикымнай суута шулуушан Григорий Михайлович Бардаковтой үнинэй тала нүхэд зомди. Тэрэ нүхэрни энэ наһанайнгаа туршада олохон лэ гэр бодхоолсоо юм. Сэхынь хэлэхэдэ, тэрэнэй гар хүрөөгүй шэнэ гэр манай город соо хомор лэ байха. Ёһотой хүдэлмэришэ ангиин түлөөлэгшэ, һайн һайхан хүдэлмэришэ омогорхолтой хүн юм гэжэ тэрэниие мэдэдэгби. Бүри һая болотор Бардаковой бригада тухай алдар суу һаа байха, абяншье гарадаггүй бэлэй.

Би Бардаков тухай нэгэтэ очерк бэшээ һэм. Теэд тэрэ гайхалтай хүнтэй уулзаха бүреэ абари зандань шэнэ шэнэ шэнжэнүүдые оложол байдагби. Тэрэ хүнэй эгээл онсо шэнжэнь гэхэдэ, Бардаков урдаа табиһан уялга, зорилгонуудаа саг соонь шанар һайнтайгаар дүүргээд лэ байдаг юм. Тэрэ гэртээшье, ажалдаашье, нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, хаанашье ябахадаа яажа түргөөр, үнэгүйгөөр гэрнүүдые барихаб гэжэ шэбшэн шэбшэн ябадаг. Жэшээлхэдэ, һаяхан Бардаковой бригадынхид арга боломжоёо. гаргашалагдадаг барилгынгаа материалнуудые тоолоджо, хаража үзөөд. арьбалһан хирпиисээрээ найман гэрэй орондо юһэн гэр бариха аргатай байһанаа элирхэйлээ. Үшөө. Бардаковой бригада хоёр һарын туршада нэгэ гэрэй дүрбэн дабхарые барижа. республика соогоо туйлагдаагүй амжалта туйлаһан байна. Эдэ бүхы үльгэр домогто хэрэгүүд хадаа Бардаковой сэдьхэлэй сэбэрһээ, ажал хэрэгтээ айхабтар үнэн сэхээр хандадагһаа дулдыдана гэхэдэ зүбтэй. Тэрэмнай хэһэн хэрэгэйнгээ түлөө дарга ноёдой урда харюусаха бэшэб, харин нэн түрүүн арад зонойнгоо урда харюусахаб гэжэ тон зүб ойлгодог... Хүдэлмэришэн. ёһотой хүдэлмэришэн хүнэй һэшхэл иимэл байдаг ха юм. Хамаг һэшхэлһээ хүдэлхэ гээшэ манай совет хүнүүдэй абари зангай хуулита гэхэ гү, али таһаршагүй жама ёһон боложо байнхай, болохоншье дамжаггүй. Бүри һая энээн тушаа манай совет арад нилээд удаан тон һонирхолтойшье хөөрөө гаргаа гээшэ һаабза. Энэ хөөрэлдөөндэ Украинын суута звеньевой Надежда Григорьевна Заглада эхи табяа һэн. Наһажаал болоһон колхозник эхэнэр үнэн зүрхэнһөө. һэшхэлэн тэбшэнгүй хүдэлөөл, арадайнгаа үмэнэ харюусалгаяа бү мартаял гэжэ уряалаа һэн бшуу... Энэ уряалайнь гүнзэгы, сэгнэшэгүй ехэ удха шанартай байһаниинь. олон миллион зоной зүрхэ сэдьхэл хүлгүүлһэниинь мартагдаагүй байһаар, мартагдахашьегүй...

Намда баһа нэгэ уулзалга һанагдана. Би суута кукурузашан Дампиловай ажалладаг «Родина» колхозой правлениин заседани дээрэ Н. Загладын статья зүбшэн хэлсэлгэдэ байлсааб. Энэ зүбшэн хэлсэлгэ үни хада, үшөө нёдондо намар болоо гээшэ һаабза, тиимэһээнь эндэ дурданшьегүй гараа һаа хамаагүй бэлэй, Теэд дурдалтай, ушар юуб гэхэдэ, тэндэ һууһан нэгэ хонишон хамагай хэлэхэ үгэеэ хэлэжэ дүүргэһэн хойно яаралгүй бодоод:

— Одоолшье ноёд һайднай ёһотойгоор хүдэлхэ саг ерээ гэжэ ойлгобо ха юм даа,—гээд һаналаа үргэлжэлүүлээ бэлэй:—Урдань бригадирта алдуу дутууень заахадаш, ехэл дурагүйтэдэг, уур сухал болодог һэн. Яахадаа тиидэгыень хаанаһаа мэдэхэбши, би тэрээндэ муүе һанаһандаа алдуу дутууень заагаа бэшэб, харин хамтымнайл ажал урагшатай ябаһай, колхознай баяжаһай гэжэл һанахадаа тииһэн хүн бэзэб. Тиигэжэ байхадань хожом алдуу эндүүень баһа заажа байха аалша, үгы даа, айдаһаа хүрэхэш.

Энэ хонишоной хэлэһэн үгэ соо яһала гүн бодол бии. Үнэхөөрөөшье, нэгэ хүндэ шүтэн һүгэдэлгын үе сагта бага ехэгүй ноёд лэ гэһэн юумэнүүд юрын ажалша хүнэй һанал бодол тоохоёо болёод, дээрээл байһан ноёнойнгоо захиралта, даабари үгэ дуугүй дүүргэдэг ёһо дэлгэрээ гээшэ һааб даа.

Нэгэ хүндэ шүтэн һүгэдэлгын үеын хойшолонгуудай усадхагдажа байһан энэ үедэ хүтэлбэрилэгшэ бүхэн арад зонойнгоо алтан үгэ шагнажа, зүбшөөл заабариинь хараадаа абажа ябаха уялгатай.

Манай совет хүнэй абари зангай шэнэ, коммунис шэнжэ хадаа урагшаа дабшалтымнай баһа нэгэ гэршэ мүн болоно.

Эрдэмтын арюун һайхан зам

Г. Н. Румянцевай түрэһөөр 60 жэлэй ойдо

Түүхын эрдэмтэ Георгий Никитич Румянцевай түрэһөөр 60 жэлэй ойе республикын олониитэ тэмдэглэжэ байна. Тэрэ хадаа 1903 оной мартын 21-дэ Тверскэ губерниин (мүнөө Калининска область) Калининска уездын Банчугово тосхондо үгытэй таряашанай бүлэ соо түрэһэн юм. Г. Н. Румянцев Ленинградтахи зүүн хэлэнүүдэй дээдэ һургуулида, мүн тэндэхи университедэй түүхэ-хэлэнэй факультедтэ һуралсажа, тэрэниие 1931 оной февраль һарада дүүргээ.

Элитэ монголист, академик Б. Я. Владимирцевта багшалуулжа, ехэ һайн бэлэдхэл абаһан, зүүнэй болон баруунай хэдэн хэлэнүүдые шудалһан. Имагтал тиимэ тула түрүүшээр Ленинградай научна эмхи зургаануудта хүдэлжэ байха зуураа, олохон хүдэлмэри ехэ үндэр хэмжээндэ, нарин нягтаар бүтээжэ шадаһан. Жэшээнь, «Заяа-пандидын намтарые» ойрод хэлэн дээрэ гаргаа,ород дээрэ оршуулжа, хэблэлдэ бэлэдхээ, монгол үзэг бэшэг тухай хариин номуудай библиографи, Мукка-димат ал-адаб гэжэ словарь соо багтан ороһон тюрок болон монгол үгэнүүдэй индекс зохёогоо юм. Тэрэшэлэн К. М. Черемисовтэй хамта ехэхэн монгол-ород словарь зохёогоо; баһа долоон янзын данса хэрэглэжэ, «Эрдэниин тобчи» гэжэ Санаан-Сэсэнэй бэшэһэн угай бэшэг монгол хэлэн дээрэ байһаарнь, мүнород хэлэн дээрэ оршуулжа хэблэлдэ бэлэдхэһэн байна:

1939 оной июль һарада Буряадай ГИЯЛИ-гай уряалаар Г. Н. Румянцев Улаан-Үдэ ерэжэ, тэрэ сагһаа хойшо Буряадай нэгэдэмэл эрдэм шэнжэлэлгын институдта таһалгаряагүйгөөр ажаллана. Г. Н. Румянцев хадаа эрдэм шэнжэлэлгын хүдэлмэри ябуулхынгаа хажуугаар ехэхэн научно-эмхидхэлэй хүдэлмэри эрхилһэн байха юм: 1948 оной июль һараһаа эрдэмэй талаар институдай директорэй орлогшоор, 1953 оной сентябрь һараһаа түүхын секторые даагшаар, 1957 оной октябрь һараһаа тибетологиин секторые даагшаар, 1958 оной октябрь һараһаа хилын саанахи зүүн зүгэй таһагые даагшаар хүдэлнэ.

Буряад орондо аяар гушаад жэл тухай хүдэлжэ байха зуураа, Г. Н. Румянцев буряад арадай уг гарбал шэнжэлхэ талаар, мүн буряад арадай түүхэдэ хабаатай материалнуудые суглуулан тунхаглаха талаар ехэхэн хүдэлмэри ябуулһан байна.

Олон жэлэй туршада шэнжэлгын хүдэлмэри хэһэнэй эсэстэ «Буряад арадай уг гар-

бал тухай» ехэхэн монографи бэшээ. Буряад арадай анха яажа бии болоһон тухай урданай болон мүнөөнэй эрдэмтэдэй бэшэһэн зүйлнүүд дурсагдаһан томо ном дотор тодо һонороор согсологдонхой. «Хори буряадай уг гарбал тухай» номынь дурсагдаһан хүдэлмэриин зарим хубинь болоно.

Гадна XVIII—XIX зуун жэлнүүдтэ зохёогдоһон буряадай хэдэ хэдэн угай бэшэгүүдыеород хэлэн дээрэ оршуулжа хэблэһэн, мүн урда сагай бусадшье документ болон памятнигуудые суглуулжа, тодорхойгоор тэдээн тухайда бэшэһэн, удха түгэлдэр ажаглалтануудые хэһэн байха юм. Жэшээнь, Сэлэнгын буряадай сонгоол угсаатанай угай бэшэг, Алайр болон Баргажан буряадуудай угай бэшэгүүд, буряадууд тухай XVIII зуун жэлдэ ородой эрдэмтэ Татариновай хэһэн тэмдэглэлнүүд, Буряадай түүхэдэ хабаатай документнүүдэй согсолбори бэлэдхэжэ хэблүүлээ.

Тэрэшэлэн буряадай хуушанай эрдэмтэдэй зохёолнуудые толилуулха талаар ехэ хүдэлмэри ябуулаа. Д. Банзаровай «Суглуулагдамал зохёолнуудые» тэрэ хэблүүлхэ зуураа, тон удха түгэлдэр ажаглалта тэрээндэ бэшээ юм. Мүн М. Н. Хангаловай «Суглуулагдамал зохёолнуудые» хэблүүлхэ талаар ехэхэн ажал хэжэ байна. (Мүнөө үедэ даб дээрээ гурбан ботинь хэблэгдэнхэй). Мүн У. Ц. Онгодовой, Г. Гомбоев болон бусадай архивууд тухай тодорхойгоор зураглан бэшээ. Имагтал ехэ эрдэм бэлигтэй байһан туладаа Г. Н. Румянцев дурсагдаһан хүдэлмэринүүдые эрхим һайнаар дүүргэжэ шадаа.

Г. Н. Румянцев «Буряадай АССР-эй түүхын» хоёр боти номуудые зохёолсоһон, хинан заһалсаһан байна. Түрүүшынь боти доторой хоёр томо бүлэгүүдые өөрөө бэшээ. Хоёрдохи боти дотор Буряадай соёл культурын хүгжэлтэ тухай хоёр томо бүлэгүүдые зохёолсоо.

«Монголнуудай түүхэ тухай Б. Я. Владимирцевай зохёолнууд» гэжэ томохон статьянь «Монгол угсаатанай хэлэ бэшэг, түүхэ» гэжэ ном дотор хэблэгдээ юм. Тус статья дотороо элитэ эрдэмтын зохёолнуудта марксис ёһоной сэгнэлтэ үгөө бэлэй.

Г. Н. Румянцев мүнөөшье хүсэл эрмэлзэл ехэтэйгээр хүдэлжэ байнхай. «Монголнуудай соёл культурын түүхэ тухай очеркнуудые» хэблэлдэ бэлэдхэнэ. Мүн «Монголнуудай уг гарбал тухай» гэжэ нилээд һонин хүдэлмэри бэшэжэ д үргэхэнь. Монгол угсаатанай анхан яажа бии болоһон, тараһан тухай, монгол угтай арадуудай яажа бии болоһон тухай дурсагдаһан зохёол соонь дэлгэрэнгы шэнжэлэл хэгдэнхэй. Тэрээн тухайдаа зүүн зүгэй эрдэмтэдэй уласхоорондын XXV конгресс дээрэ элидхэжэ, ехэ һонирхол үүсхэһэн байха юм.

Монгол арадуудай түүхэ, этнографи болон хэлэ бэшэг шэнжэлхэ талаар үни удаан саг соо ехэ хүдэлмэри ябуулжа, Г. Н. Румянцев эрдэмтэдэй зүгһөө ехэ талархал һайшаалда хүртэнхэй.

Түүхын эрдэмые хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ габьяатай байһаниие тэмдэглэхэ зуураа, түрэһөөр 60 наһанайнь гүйсэһэнтэй дашарамдуулан, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум Г. Н. Румянцевта Буряадай АССР-эй Наука болон техникын габьяата ажал ябуулагшын хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо.

Б. Цыбиков,
БКНИИ-гэй ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ.

...ЛХОЗ, СОВХОЗУУДАЙ АРГА БОЛОМЖЫЕ БҮРИ ҺАЙНААР ХЭРЭГЛЭХЭ

...ажахын ажалшадай ...усалгатай зорилго... ...айна. Тэдэнэр ороо... ...һү, газар тарялан... ...алай бусад продукт... ...эг ехээр абаха үүр... ...араалһан түсэбүү... ...аар дүүргэхын ту... ...уд. совхозуудай хү... ...ури ехэ далайсатай... ...халан ябаха, шэнэ ...удые ашаглаха зэр...

...ые партийна талаар ...анадхэн хубилгаһан ...экономикые бүри ...мэдэхэ, бодото то... ...уудые шиидхэлгэдэ ...ай бүхы хүсэ шада... ...асые болон эмхидхэ... ...хүсэдөөр зорюулха

...совхозуудые хүтэл... ...рга манай парти му... ...эбэриин управлени... ...ин управленинүүдэй ...одүүя шэнэ эрхэ ...бүхэнэй үйлэдбэ... ...эмхидхэхэ, колхоз, ...лиг арга боломжые ...ашаглаха ехэ арга ...гэжэ Н. С. Хрущев ...ртын 12-то Россин ...хоз. совхозуудай үй... ...ленинүүдэй началь... ...йна комитедүүдэй ...зүблөөн дээрэ хэ...

...тала дайда уужам ...гаалиин, сагай ула... ...дал олон ондоо. Зү... ...хын продуктнуудые ...өө колхоз, совхозуу... ...абадаг болоһон олон ...д манайда хаа хаа... ...һээ өөрынгөө зонын ...рга боломжые бүри ...аглуулха, эмхидхэ... ...олдосотой һайнаар ...з, совхозуудые тү... ...дэ гаргаха гээшэ ...равленинүүдэй, хү... ...комитедүүдэй ажал ...дань болоно.

...Балтика шадарай ...й, Россин Федера... ...йто областьнуудай ...тусхай мэргэжэлдэ ...асуудалнууд тухай» ...Президиумда нүхэр ...эльгээһэн бэшэг ...ада» толилогдоо. «Томо городууд болон промышленна центрнүүд шадар һү һаалиин-овощиин ажахынуудые байгуулха тухай» КПСС-эй ЦК-гай Президиумдэ Н. С. Хрущевой эльгээһэн бэшэг энээнһээ нэгэ үдэр урид мартын 17-до газетэдэ толилогдоо һэн. Эдэ документнүүд хадаа хүдөө ажахые хүгжөөхэ шухалын шухала асуудалнуудта хамаадана, шухалын шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ шадамар һайнаар хандаха ябадалда һургана, колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин тон ехэ арга боломжонуудые түргэнөөр ашаглаха хэрэгтэнь манай кадрнуудта туһална.

Хара хүрьһэтэ бэшэ газартай зонын колхоз, совхозуудай экономикые гүнзэгыгөөр шэнжэлхэ зуураа, Белоруссиин, Латвиин, Литвагай, Эстониин, Россин Федерациин Баруун-Хойто областьнуудай, жэшээнь, Ленинградска, Новгородско, Псковско, Вологодско, Архангельска болон байгаалиин, сагай уларилай талаар мүн лэ иимэрхүү эрхэ байдалтай бусад областьнуудай хүдөө ажахын хүгжэлтын шэглэлые хубилгаха тухай асуудал нүхэр Н. С. Хрущев табиһан байна.

Ороной хара хүрьһэтэ бэшэ газартай зоно тон ехэ баялиг арга боломжотой хизаар мүн. Хүдөө ажахын продуктнуудые элбэг дэлбэгээр абахын тулада шухала болохо бүхы юумэн эндэ бии. Эдэ районуудта һү, мяханай малые, гахайнуудые, тэрэшэлэн шубуу, илангаяа уһанай шубуу олоор үсхэбэрилхэ али бүхы хэмжээ абаха хэрэгтэй. Энээнэй тулада дурсагдаһан зоноһоо ороо һо таряа худалдан абахаяа болёод, тэжээл элбэгээр абаха хэрэгтэ колхоз, совхозуудай хүсэлэл оролдолгые зорюулха хэрэгтэй. Хара хүрьһэтэ бэшэ газартай зонын областьнууд болон республиканууд ороо һо тарянай орондо зохихо хэмжээнэй мяха, һү гүрэндэ худалдаха ёһотой.

Газарые һайнаар, бодолтойгоор ашаглаха гээшэ хүдөө ажахын гол шухала асуудал болоно. Ногоо тарилгатайгаар газар тарялан эрхилхэ гуримай зүбөөр шүүмжэлэгдэһые ажабайдал, хэдэн олон мянган ажахынуудай дүршэл гэршэлэн харуулжа үгөө. Тарилгынгаа талмайн хубаарилгые хубилгахадаа колхоз, совхозууд ногоо тарилгаһаа сүлөөрһэн газарта ургаса ехэтэй ургамалнуудые таридаг болоо. Хара хүрьһэтэ бэшэ газартай полинуудта кукуруза, саахарай свёкло, горох, бобы, люпин һайнаар ургадаг. Гродненско областиин «Гвардия» гэжэ колхозой туйлалтанууд үргэнөөр мэдээжэ болонхой. Тэндэ кукуруза люпин хоёрые сугтань ургуулха талаар ехэ һонин дүй дүршэл олдоһон байна. Мүнөө жэлдэ тус ажахы өөһэдынгөө тэжээлээр хахалагдадаг газарай зуун гектар бүридэ 75 центнер мяха абаха, газарай зуун гектар бүридэ 600 центнер һү һааха байна.

Кукуруза, саахарай свёкло, горох, бобы, люпин гэхэ зэргын иимэ үнэтэ ургамалнуудай үндэр ургаса абаха, тарян ажалай болон мал ажалай хүдэлмэри оньһожоруулха гээшэ хара хүрьһэтэ бэшэ газартай зонын ажахынуудта хямда сэнтэй һү, мяха абаха арга олгохо байна.

Мал ажалай продукци саашадаа бүри түргэнөөр элбэгжүүлгэ хамагай түрүүндэ тэжээл элбэгээр бэлэдхэлгэһээ, малай тоо, түрүүшын ээлжээндэ, үнеэдэй тоо олон болгожол байлгаа һаа дулдыдаха болоно. Газарай зуун гектарта абажа үзэбэл олон областьнууд хэдэн жэлэй турша соо үнеэдэйнгээ тоо олон болгоногүй. Иимэ байдалые саашадаа тэсэжэ болохогүй. Эдлүүриин газарай зуун гектар бүридэ зургаа хүрэхэгүй үнеэдтэй колхозуудтай Рязанска областиин ажахынуудһаа ехэ мяха болон һү хүлеэжэ болохо гээшэ аал? Вологодско, Новгородско, Псковско Брянска, Калининска, Костромской, Смоленкэ, Тульска, Кировскэ областьнуудай колхоз, совхозууд эбэртэ бодо малаар, тэрэ тоодо үнеэдээр угаа үсөөн байха юм.

Зорилго юуб гэхэдэ, газарай зуун гектар бүридэ эбэртэ бодо малай тооё ойрын жэлнүүдтэ бүри олон болгохо хэрэгтэй. Ажахы бүхэнэй газарай зуун гектар бүридэ 25—30 тухай үнеэдтэй, зуун гектар бүридэ бүхы дээрээ 65—70 эбэртэ бодо малтай байхын тулада хүдөө ажахын органууд хадаа бүхы колхоз, совхозуудта үнеэдэй тоо олон болгохо тодорхой түсэб зохёохо ёһотой.

Зуун гектар бүридэ хүртэдэг үнеэдэй тоо болон һаагдаһан һүнэй хэмжээн хадаа ямар нэгэн ажахыда мал ажалай болон бүхы үйлэдбэриин хэр зэргээр хүгжэнги байһые харуулдаг барометр болоно гээшэ гэжэ Н. С. Хрущев онсолон тэмдэглэһэн байна. Колхоз, совхозуудай мал олонтой байхада наг шэбхэ ехээр гараха. Үтэгжүүлгын бии байхада һайн ургаса абажа, тэжээл элбэг хүрэхөөр бэлдэжэ, мал бүри олоор барижа, һү, мяха элбэгээр абажа болохо байна бшуу. Наг шэбхэ элбэгээр абаха, хадагалха, зүбөөр хэрэглэхэ ябадалда тусгаар анхарал хандуулха хэрэгтэй. Колхоз, совхоз бүхэн органическа үтэгжүүлгэ гаргадаг өөрын фабрикатай байха зэргэтэй. Энэ хадаа ороо һото, ороо һото бобово ургамалнуудай болон бусад үнэтэ ургамалнуудай ургасые дээшэлүүлхэ, ажахынгаа эрилтэ хэрэглэмжые ороо һо тарянаар, тэжээлээр хангаха арга олгохо байна.

Хара хүрьһэтэ бэшэ газартай зонын арга боломжонуудые ашагтайгаар, экономическа талаараа бүри үрэ ехэтэйгээр хэрэглэлгэ. тэрэнэй хүдөө ажахые мал олоор үсхэбэрилхэ шэглэлтэйгээр хүгжөөлгэ энэ үргэн ехэ районие һү, мяха абаха хүсэн түгэс бааза болгохо арга олгоно.

Совет хүнүүдэй улам ургажа байгаа эрилтэнүүдые эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангаха тухай Коммунис парти үдэр бүхэндэ ехэ оролдолго гаргана. Томо городууд болон промышленна центрнүүд шадар һү һаалиин-овощиин ажахынуудые байгуулга энээндэ эли тодо жэшээ боложо үгэнэ. Тусхай мэргэжэлтэй совхозууд жэл ерэхэ тудам һү, шэнэ овощ бүри элбэгээр абадаг болохо. Үйлэдбэриин управленинүүд, партийна организацинууд тэдэнэй хүдэлмэриие наринаар шэнжэлээд, хүдэлмэриинь һайжаруулха хэмжээнүүдые абаха зэргэтэй.

Эдеэ хоолдо хэрэглэгдэхэ хартаабха бүри ехээр ургуулан абадаг болохо тухай оролдолго гаргаха шухала байна.

Долоон жэлэй табадахи жэлэй хабар боложо байна. Хараалһан түсэбүүдээ бодотоор бэелүүлхэ саг тулажа ерээ. Нэгэшье үдэр һамшахагүй гээшэ мүнөө илангаяа шухала байна. Колхоз, совхоз бүхэн, үйлэдбэриин участок бүхэнэй коллектив хабарай тарилгые хүсэд бэлэдхэлтэйгээр угтаха, тэрэниие эмхитэйгээр үнгэргэхэ, үндэр баян ургаса абаха бата бэхи һуури табиха ёһотой. Хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ шэнэ томо амжалтануудые туйлажа совет хүнүүдые баясуулхын тулада бүхы арга боломжонуудаа ашаглаха хэрэгтэй.

(«Правдын» мартын 19-нэй түрүү бэшэг).

БУРЯАД ҮНЭН

3-дахи нюур.
1963 оной мартын 22.

ЭСЭГЫН ЗАХЯА

(ОНТОХОН)

Урда сагта ганса хүбүүтэй үбгэ һамган хоёр ажаһууһан юм ха. Хүбүүнэйнь хүн боложо, һамга абажа, айл болон түбхинэжэ байтар, Арын Сагаан хаанда арба найман жэл алба хэхэ гэһэн алаг эреэн саарһан ерэбэ. Зай, яахаб, эрэ хүн ябан жаргагша бэлэй гэжэ тэрэ хүбүүн албанда мордохоор түхеэржэ эхилбэ. Мордолгонойнь урда тээ эсэгэнь хүбүүгээ гэртээ дуудажа оруулаад:

— Боложо байһан эдеэнһээ
  хүртэнгүй бү гараарай,
Болзоо ушараагүй хүнэй
  хүүртэ бү ороорой,
Алаха хүнэйнгөө үгыень
  абангүй бү алаарай, — гэжэ һүүлшынгээ захяа үгэ хэлэжэ үгэбэ. Тэрэ хэлэһэн үгыень хүбүүн һанаандаа һайнаар хадуужа абаад, эхэ эсэгэ хоёроо хээлитэй болоһон һамгантайгаа орхижо, арба найман жэлэй албанда мордобо.

Хүбүүнэй гурбадахи үдэрөө ябажа байтар, харгыда ойрошог байһан нэгэ заахан урса гэрһээ хүб хүхэхэн утаан бур-бур таража байба. «Эндэ орожо, умдаа харяагаад гараха юм байна» гэжэ хүбүүн бодоод, хоёр нүхэдтэйгөө хамта тэрэ гэртэ ошожо ороходонь, буурал сагаан толгойтой шабганса долоон тамгын тогоон соо бухын тархи үлтиргэжэ, уни тунин болон һууба. Умдаа харяагаад гаража ябатараа, хүбүүн зог татажа, «Үгы байза, боложо байһан эдеэнһээ хүндэнгүй бү гараарай гээ бэлэй» гэжэ эсэгынгээ захяа ойндоо оруулан:

— Хүгшөө, энэ бусалжа байһан бухынгаа тархинһаа маанадта нэгэ зааха амсуулыт, яаралтай ябанабди, — гэбэ.

— Ээ, жаалда! Хүбүүмни, ойлгыш! Бухымнай толгой үлтироөдүй байнал. Гурба хоноһон хойно үбгэмнай, хүбүүд, басагаднай, аша гушанарнай ерэхэ, тиихэдэ бухымнайшье толгой боложо гараха. Мүнөө ама хүрэхэ болоо һаамнай, хойтодоо адуу малаймнай хэшэг буян буруутаха болохол, — гэжэ тэрэ шабганса хэлэн хөөрэн байба. Яахашье аргагүй болоходоо, бэшэ нүхэдтөө ошожо, таанадые Зангисаанай жалгада хүсэхэбди, бидэ өөһэдынгөө хэрэгээр үлэбэбди гэжэ хэлээд, хүбүүн хоёр нүхэдтээ бухын толгойн үлтирхые хүлеэжэ үлэбэ.

Арайшье гэжэ гурбан хоног үнгэрбэ, үбгэниинь, хүбүүд, басагадынь, аша гушанарынь ерэбэд. Мүн бухыншье толгой үлтиржэ бэлэн болобо даа. Теэд нэгэ бухын тархи бултандань хубаахада, тэдэ гурбан хүбүүдтэ тее болохогүй, мяхашьегүй, яһахануд хүртэбэ. Тэдэнэр тэрээхэн яһахануудай түлөө гурбан хоногто хүлеэгээ гээшэ гүбди гэжэ һанахадаа урмаа хухарбашье, яахашье аргагүй нүхэдөө хүсэхэ гэжэ моринной хурдаар гүйлгэлдэшэбэд. Харгыда гараад ябатарнь, тэдэнэй урдаһаа хөө хара моритой хүн угтан ерэжэ:

— Нүхэдэйтнай Зангисаанай жалга орожо ябатар шуһан бороон, шулуун мүндэр орожо, бултыень алажархёо. Таанад ондоо харгыгаар ошохо болобот, — гэһэн мэдээ дуулгаба. Гурбан хоногто бухын толгойн үлтирхые хүлеэжэ, шуһан бороон, шулуун мүндэртэ тудангүй гарасалдаһандаа мүнөө хүбүүмнай эсэгын захяагай ямар удха шанартай байһые ойлгожо, хоёр нүхэдтэйгөө ехэл баярлан ябаһан юм гэдэг.

Эсэгын хүбүүн хүрэхэ газартаа хүрэжэ, сэрэгэй хүн боложо, албаяа хэжэ эхилбэ. Нэгэ хэдэн жэл үнгэрөөд байхада, үйһэн онгосотой, үдэн һэлюуртэй айхабтар гоё хоёр хүнүүд далайгаар тэрэ хүбүүндэ ерэжэ:

— Та маанадтай хамта үйһэн онгосодомнай һуулсажа ябалсаха болобот. Үнэн сэхээр Арын Сагаан хаанда алба хэһэнэйтнай түлөө үндэр түрэлтэ өөрөө ордондоо таниие урижа байна, — гээд уриханаар энеэбхилэн урдаһаань хаража байбад. Хүбүүнэй тон ехээр баярлажа, ябалсаха гэжэ байтарнь, «болзоо ушараагүй хүнэй хүүргэ бү ороорой» гэһэн эсэгын захяа тэрэнэй ухаанда зурагад гэжэ орошобо. «Байза, үндэр түрэлтэ хаан намайе өөрөө уриһан байгаа һаа, үйһэн онгосотой, үдэн һэлюуртэй эдэ хоёрые эльгээхэгүй байгаа» гэжэ һанаадхин:

— Таанад намайе мэхэлнэ бэшэ гүт? Үнэхөөрөө Арын Сагаан хаанай албатамди гэһэн үнэмшэлгэтнай алин бэ, харуулагты! — гээд, мүнгэн һэлмэеэ һуга татан гаргаба. Тэдэ хоёрынь гэнтэ эрэ эмэ шолмос хоёр боложо хубилаад, далай руу шулдшулд гэлдэн орошобод. Болзоо ушараагүй эдэ хоёр шолмонуудай үгэдэ залуу сэрэгшэ орошон алдаһандаа, эсэгын захяагай иимэ сэсэн мэргэн байһаниие гайхажа ябаа бэлэй.

Арба найман жэлэй албан дүүрэжэ, түрэһэн нютаг, эхэ эсэгэдээ, һамгандаа эсэгын хүбүүн бусажа ерэбэ. Орон нютагынь ондоо боложо хубилаашьегүй, тэрэл хэбээрээ байба. Хүбүүн шамдуун ябажа, гэртээ ошожо ороно. Гэртэнь хэншьегүй, саада таһалгадань хоёр хүн унтажа байна хэбэртэй. Ошожо харахадань, һамганиинь ута гэзэгэтэй, сэбэр гоё залуухан хүбүүнтэй тэбэрилдээд унтажа хэбтэбэ. Сэрэгшын досоо муу боложо, жүтөөрхэһэндөө «һамгамни минии үгыдэ ондоо гоё эрые олоо юм байна» гэжэ бодоод, мүрынь ганса, һэрюулэнгүй эндэнь хоюулайнь сабшажархихамни» гээд, һэлмэеэ гаргажа далайна. Гэнтэ «алаха хүнэй үгыень абангүй бү алаарай» гэжэ эсэгынь арба найман жэлэй урда тээ захиһан үгэ ойндонь бүүр түүр оробо. Һамгаяа һэрюулнэ:

— Энэ хажуудаш хэбтээшэ хэншниб?! — гэжэ сэхэ асууба.

— Арба найман жэлэй урда тээ хээлитэй намайе орхижо мордоһоноо һанана бэзэш. Тэрэ хүбүүншни мүнөө арба найматай болоод, энэ унтажа хэбтэнэл даа. Эхэ, эсэгэшни хэдэн жэлэй урда тээ наһа бараа һэн, — гэжэ һамганиинь ойлгуулан хэлэжэ үгөө бэлэй.

Һамган хүбүүн хоёроо алахаяа һэдэһэн тэрэ хүн юунэй болоһые ойлгоходоо, бархиран алдаа юм галсэгшэ. Эсэгын захяагай иимэ ехэ туһатай, иимэ ехэ сэсэн мэргэн байһандань, тэрээндэ омогорхон, хүбүүндээ хэлэбэ. Хүбүүниинь өөрынгөө хүбүүндэ хэлэжэ, хэдэн үе дамжа дамжаһаар, тэрэ захяа мүнөө үе саг хүрэтэр ерэһэн түүхэтэй.

В. Тулаев буулгажа абаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Хяагтын ээрэлгэ-нэхэлтын фабрикын техник-механик Тоня Буслаева Рая Протасовада нооһо ээрэлгын машина харуулжа байна. Л. ПШЕНИЧНИКОВЭЙ фото.

Шанга „тулалдаан" болохонь

«Буревестник» гэжэ һайн дуранай спортивна бүлгэмэй Россин соведэй кубогта хүртэхын түлөө шатаршадай түрүүшын шатын зональна мүрысөөн мартын 26-һаа 30 болотор Буряадай хүдөө ажахын институдай дэргэдэ үнгэргэгдэхэнь.

Энэ мүрысөөндэ Зүүн ба Баруун-Сибириин дээдэ һургуулинуудай спортивна табан клубай шатаршадай команданууд хабаадаха байна. Тэдэнэй тоодо Буряадай хүдөө ажахын, Зүүн-Сибириин технологическа, Сибириин технологическа (Красноярск городой), Эрхүүгэй медицинскэ, Алтайн политехническэ (Барнаул городой) институдуудай шатаршадай командануд оролсоно.

Команда бүхэн табан эрэшүүл, нэгэ эхэнэрһээ бүридэнэ. Эрхүүгэй медицинскэ, Сибириин технологическа институдуудай командануд ехэ бэрхэ шатаршадтай байна. Тэдэнэй дунда мастерта кандидадууд тус бүри хоёр хүн тоологдоно. Манай республикын дээдэ һургуулинуудай командануудта мастерта кандидадууд нүхэд Сумкин, Сампилов, Самарин, нэгэдэхи разрядай шатаршад нүхэд Гармаева, Мункоев, Шадрин болон бусад оролсожо, республикынгаа нэрэ солые хамгаалха юм.

Зай, иигээд лэ шангахан тулалдаан боложо, ниислэлэймнай олониие һонирхуулханьь.

В. Мамилов.

***

19 ХЮЛГЭ ДЭЭРЭ

Гусиноозерск городой соёл культурын байшанда шатар нааданда дуратайшуул олоороо сугларба. Шатараар мастерта кандидат нүхэр Могордоев 19 шатаршадтай нэгэ доро наадаба. Тиихэ зуураа, 12 шатаршадые шүүжэ, дүрбэнтэйнь тэнсээд, гурбан хүндэнь шүүгдэһэн байна.

Д. Жамбалов.

Сагай уларил

Улаан-Үдын гидрометобсерваториин мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр республика доторнай бага зэргэ үүлэтэйшэг байха, саһан ороходгүй. Зүүн зүгһөө багаханаар һалхилха. Улаан-Үдэ хотодо үглөөгүүр 11—17 градус, үдэртөө 0—2 градус хүйтэн болохо.

Мартын 23, 24-нэй үдэрнүүдтэ бүрхэгшэг аад, шинг нойтогүй байха. Республикын хойто аймагуудаар һуниндөө 18—23 градус болотороо хүйтэрхэ, тиихэдэ урда аймагуудта 8—13 градус хүйтэн болохо. Үдэртөө хойто аймагуудта 1—6 градус хүйтэн болохо, тиихэдэнь урда захаар 5 градус болотороо дулаарха.

Н. Афонина, дежурна синоптик.

ХҮРШЭНЭРЭЙМНАЙ ҺОНИН…

ТОСХОНУУДАЙ ШЭНЭ БАРИЛГАНУУД

Усть-Үдэдэ эмнэлгын гэрнүүдэй комплекс баригдажа байнхай. Ажахын байшан, овощ хадагалдаг, котельнэ болон амбулаториин гэрнүүд ашаглалгада үгтөө. 12 оронтой инфекционно, 38 оронтой больницын гол отделенинүүд энэ жэлэй нэгэдэхи кварталда баригдажа дүүргэгдэхэнь.

Мүн Ново-Балаганскда баригдажа байһан иимэ больница энэ жэлэй нэгэдэхи кварталда ашаглалгада орохо юм.

БОЛЗОРҺОО ХОЛО УРИД

Илимэй леспромхозой коллектив 1-дэхи кварталда түсэбһөө гадуур 10 мянган кубометр модо гүрэндэ үгэхэ гэһэн уялга абаһан байгаад, январь һарынгаа түсэб 105 процент дүүргээ. Февраль һарада 17241 кубометр модо бэлдэхэ, зөөхэ түсэбтэй байһанаа, февралиин 20-до 19,3 мянган кубометр бэлдэжэ зөөһэн байха юм. Февраль һарынгаа түсэб табан хоногоор түрүүн дүүргэбэ. Тэдэнэй габшагайшуул Виктор, Владимир Петрович Патраковтоной болон Виктор Иванович Суковицынай бага комплексно бригаданууд эрхим һайнаар ажаллаад, үдэртөө нэгэ хахад, хоёр нормо дүүргэдэг байгаа.

Мүн Суворовско лесопунктын коллектив февралиин 23-да һарынгаа түсэб дүүргэһэн байна.

БАЙГАЛДА ХЭДЫ ХАБ ЗАГАҺАН БИИБ?

«Байгал» гээшые Баян нуур гэжэ багсаагдажа оршуулагдаһан тюркэ гарбалай үгэ гэлсэдэг. Нээрээшье, энэмнай ехэ хэшэгтэй баян нуур ха юм. Байгалай уһанда хадари, һэлбэрһэн, омоли болон бусад олон түрэлэй загаһад байдаг. Тэдэнэй дунда тоһон жараахай гэжэ тусгаар һонирхолтой загаһан бии. Тэрэ загаһанай бэеын гурбанай нэгэ хуби тоһон байдаг Тиимэһээ наранда шарагдахадаа, тоһониинь хайладаг байна. Энэ загаһанай бэедэ А, В, С. витаминууд бии гээшэ. Тоһон жараахайнууд загаһашадта баригдажа үгэдэггүй. Тэдэ жараахайнуудые гансахан хаб загаһан барижа эдидэг байха юм.

Байгалда хэды хаб загаһан байдаг бэ гэхэдэ, 30 мянган толгой бии гэжэ тухайлагданхай. Хаб загаһа агналга мүнөө хорюултай.

ОРО ОЛООР ҮДХЭНЭ

Хойто-Катангска районой «Шэнэ ажал» гэжэ үйлэдбэриин артель оро шадамараар үсхэбарилжэ, тэрээнһээ олзо доход ехээр оруулдаг байна. 1962 оной январиин 1-дэ артель 420 толгой оротой байһан һаа, 1963 оной январиин 1-дэ 620 толгой оротой болоһон байна. Орошон Митрофан Николаевич Сычегир орынгоо һүрэгые оролдосотойгоор харууһална.

(**«Восточно-Сибирская правда»** газетэһээ).

СЕЛИКАТНА ХИРПИИСЭ

Забайкалида селикатна хирпиисэ Шэтын завод гаргажа эхилбэ. Тэрэ хирпиисые һайн шанартай хирпиисэ гэжэ 145 маркын номертойгоор лабораториин шалгалта тодорхойлон баталба.

Тэрэ хирпиисэ барилгада үргэнөөр хэрэглэгдэхэ юм. Шэнээр ашаглалгада оруулагдаха селикатна завод жэлдээ 50 миллион хирпиисэ гаргаха болоно.

ПЕНСИОНЕРНҮҮД ТУҺАЛБА

Доодо-Шахтаминска сельсоведэй пенсионернүүдэй совет воскресник эмхидхэжэ, һургуули болон больницада хэрэглэгдэхэ 93 кубометр түлеэ бэлэдхэһэн байна.

Воскресингтэ пенсионернүүд И. Н. Еремин, П. И. Кутузов, Л. Г. Пересыпкин, Н. Г. Поздняков болон бусад эдэбхитэйгээр хабаадалсаа.

ТҮЛӨӨҺЭГҮЙ ПУТЁВКОНУУД

Үрүлгиин совхозой арба нэгэн хүдэлмэришэд үнгэрһэн жэлдэ гүрэнэй һайн һайн курортнуудта амаржа ерэһэн юм.

Центральна мастерскойн балташан Николай Федорович Забелин, Дээдэ-Талашын комплексно оньһожоруулагдаһан бригадын бригадирай туһалагша Михаил Борисович Камалов гэгшэд Кисловодскдо амарха түлбэригүй путёвконуудые абаһан байна.

Агроном Михаил Николаевич Одоевский Гутата курортдо амараа. Дээдэ-Талашаһаа жолоошон Зиновий Федорович Степанов «Дараһан» курорт ошохо путёвко абаа.

СОВХОЗОЙ ШЭНЭ БАРИЛГАНУУД

Агын хониной совхоздо һүүлэй жэлнүүдтэ нилээд хубилалтанууд болоо. Табан шэнэ кошара, малай бусад байранууд баригдаа. Совхозой ветлечебницэ, ветбаклаборатори шэнэ гэрнүүдтэ ороо. Комбикорм бэлдэхэ цех һаяар ашаглалгада үгтэхэнь. Гадна, 70 айл шэнэ байра толлолго хэһэн байха юм.

Гадна, үсөөн бүлэтэй хүнүүдэй орохо хоёр дабхар дүрбэн ехэ гэр ашаглалгада һаяар үгтэхэнь. Залуу механизаторнуудай байха уураалаар дула… тын байра бар…

Мүнөө үедэ … болон сабхиин … хилээмэ барида… насосоор бүлэж… станци хүдэлгэ… лоод байна.

(**«Забайкал…**

ГРАФИГҺАА…

«Хатасский» … родно отделени… галтын үдэрэй … гэрһэн мүрысө… шэтэйгээр ажал… ниин һаалишан… гагдаһан үнеэ… килограмм һү … байһан аад. 350… ба. Мүн январь… Т. Щербакова, … шэд һү һааха… үлүүлэн дүү… Т. Мартынова, … М. Шестакова … мүн лэ үлүүлжэ…

Эдэ һаалишад… заарай Усть-Ил… риин управлен… гээр дээшэлүүлэ… дые абаад, амж… дэлжэ байна.

БОЛЗОРҺОО…

Ленинскэ рай… сын нэрэмжэтэ … һан ажалдаа шэ… тануудые туйлаж… дэнэр мяха худа… лэйнгээ түсэб 14… гээ. Һү худалда… түсэб 15 тонно…

Ленинскэ рай… нэрэмжэтэ колхоз… шан Дарья Гаври… ажалай вахтада … январь һарынгаа … цент дүүргэһэн …

МАША ТУРНИН…

Куталахта Ал… бэриин управлен… рэмжэтэ колхоз… фермынхид ко… коллективэй нэр… төөд, «Бугэдөөрэ… ниинь бүгэдынгөө… ёһо гуримаар а… Тэдэнэр үнгэрһэн… ха түсэбөө 100,… гээ һэн.

Түрүү һаалиша… даг һаалишан … 1962 ондо һү һ… ло үлүүлээд, үне… килограмм һү һа… хэдтөө хүндэтэй … Соведэй депута…

(**«Социалистич…**

Энээниие дуулаа һэн гүт?

Санта-гертруда

Санта-гертруда гэжэ мяхалиг шэнэ үүлтэрэй үхэр нэрлэгдэнэ. Тэрэ үхэр США-гай Техас гэжэ штадта шортгорно гэжэ үүлтэрэй үхэрые энэдхэгэй зэбэ гэжэ үхэртэй шуһа холисолдуулан бии болгогдоһон байгаа. Санта-гертруда гэжэ газарта тэрэ мал бии болгогдоһон дээрэһээ иимэ нэрэтэй болоһон.

1956 ондо санта-гертруда гэжэ мал Советскэ Союз асарагдаһан байха юм. Казахстанда түлжүүлэгдэһэн томо бухын амидын шэгнүүр 1000, үнеэнэй — 580 килограмм татадаг байна.

Санта-гертруда үүлтэрэй үхэр үсхэбэрилхын тулада мал ажалай эрдэм-шэнжэлэлгын институдай үүсхэлээр искусственна аргаар үрэжүүлгын табан станци байгуулагданхай.

Календарьһаа абтаба.

ХИЛЫН СААНАҺА…

Н. Т. Федоренко У Танда бэшэг эльгээбэ

НЬЮ-ЙОРК, мартын 20. (ТАСС). ЮАР-ай правительствын үндэһэ яһанай илгаа гаргадаг политика бэелүүлдэг тушаа СССР-һээ ООН-ой дэргэдэ байдаг саг үргэлжын түлөөлэгшэ Н. Т. Федоренко ООН-ой Генеральна секретарь У Танда бэшэг эльгээгээ.

Арадуудай тэгшэ эрхэтэй байха, өөрыгөө тодорхойлхо гол ёһонуудые шууд сэхээр хамгаалдаг Советскэ правительство хадаа үндэһэ яһанай талаар хэгдэдэг али бүхы дарлалтада эсэргүүсэн, бүхы үндэһэ яһатанай тэгшэ эрхэтэй байдалай түлөө шууд сэхээр тэмсэдэг. Тиимэһээ үндэһэ яһанай илгаа гаргаха жэгтэй муухай политикые урда-африкынхидай бэелүүлдэг байһые Советскэ правительство буруушаадаг байгаа, буруушаанашье. Тус политикые арадуудта эгээн лэ муу, аюултай колониализмын үзэгдэл гэхэһээ ондоогоор сэгнэхэ аргагүй гээд бэшэг соо хэлэгдэнэ.

ЮАР-та үндэһэ яһанай илгаа гаргалгые буруушааха тухай резолюциие 1962 ондо ООН-ой Генеральна Ассамблейн XVII сесси дээрэ Советскэ Союз хүсэдөөр дэмжээ һэн. Дипломатическа харилсаагаа таһалдуулха, худалдаа наймаа хэхээ болихо гэхэ мэтээр ЮАР-та эсэргүү хэмжээ абаха гэжэ тус резолюциин ёһоор хараалагдаһан байгаа.

Хэрбээ Генеральна Ассамблейн энэ шухала шиидхэбэриие ООН-ой гэшүүн-оронуудай, тусхайлбал, ЮАР-тай илангаяа политическэ, экономическа болон бусад нягта харилсаатай баруун гүрэнүүдэй дүүргэлтэ болгохо байгаа һаань, ЮАР-та эсэргүүгээр дээрэ дурсагдаһан хэмжээнүүд абтаа һаа, тус асуудалаар ЮАР-ай правительствада үрэ ехэтэй нүлөө үзүүлхэ гэжэ СССР-эй правительство тоолоно.

Советскэ Союз тушаа хэлэхэ болоо һаа, тэрэ ЮАР-тай дипломатическа болон консульско харилсаагүй байхаһаа гадна, тэрээнтэй худалдаа наймаа хэдэггүй.

ЮАР-ай правительствын бэелүүлдэг үндэһэ яһанай илгаа гаргаха политикада эсэс табихын тулада ямаршье алхам хэхээр Советскэ правительство бэлэн байна.

Америкын Холбоото Штадуудай ядерна туршалгануудые газар доро дахяад хэдэг болоһонһоо уламжалан, дэлхэйн олониитэ ехээр дураа гутана. Мүн хэдэн олон мянган жиирэй американецууд баһал буруушаалга мэдүүлнэ. Буу зэбсэг яаралтайгаар түхеэрэлгэдэ эсэргүүсэн, атомна туршалгануудые болиулхын түлөө тэмсэхэ зорилгоор эхэнэрнүүд һаяхан Нью-Йорк до демонстраци хээ. Демонстрантнууд буруушаалгын телеграммые президентын нэрэ дээрэ Вашингтон эльгээгээ. Зураг дээрэ: Нью-Йорк дохи Нэгэдэмэл Нацинуудай Байшангай дэргэдэ демонстрантнууд ерээд байна.

Пренса Латинын — ТАСС-ай фото.

Һайн сэдьхэлэй туһала…

КАИР, мартын 20. (ТАСС). Арабуудай Нэгэдэмэл Республикада Советскэ Союзай туһаламжаар һуралсалай хоёр шэнэ томохон түбэй газар байгуулагдажа байнхай. Тэрэнэй нэгэниинь Асуанда байгуулагдана. Тэрэ хадаа Асуанска гидроузелай барилгада болон тэрэниие ашаглалгада хүдэлхэ мэргэжэл ехэтэй хүдэлмэришэдые бэлэдхэхэ юм. Нүгөөдэнь Александрида байгуулагдана. Тэрэ хадаа Советскэ Союзай туһаламжаар ОАР-та байгуулагдажа байһан томо судоверфидэ ажаллаха хүдэлмэришэдые бэлэдхэхэ байна.

Мэргэжэл ехэтэй хүдэлмэришэдые бэлэдхэхэ талаар Советскэ Союз ОАР-та ехэ туһаламжа үзүүлдэг. Советскэ Союзай туһаламжаар республика дотор профессионально-техническэ һуралсалай 20 түбэй газар эмхидхэгдэнхэй. … газарнууд про… машина бүтээ… хэлгын, радио… ашагта малта… һанай, трактор… һалбаринуудта … ондоо мэргэжэ… шэдые бэлэдхэ…

Һуралсалай … та экономическ… ческэ харилсаа… хэлсээнэй ёһоо… һэн мүнөө үеын… хеэрэлгэнүүдээр… хай. Совет мэр… терскойнуудые, … нуудые байгуу… баадалсана, һ… хэлгэдэнь араб… лон мастернуу… үзүүлнэ.

Һүүлэй үедэ … түбүүд 4 мянга… һургажа гарга… дээндэ таба мя… һурана.

Президентнүүдэй үг…

ВАШИНГТОН, мартын 20. ТАСС-ай корреспондент В. Вашедченко иигэжэ дамжуулна:

«Кубада эсэргүүгээр абтаха хэмжээнүүд тухай» США-гай президент Кеннеди Центральна Америкын зургаан ороной президентнүүдтэй Сан-Хоседэ (Коста-Рикэ) үгээ ойлголсоо. Эдэ хэмжээнүүдынь «Сан-Хоседэхи деклараци» гэдэг соо хожомынь найруулан бэшэгдэхэ юм.

«Кубын Республикада эсэргүүгээр хамтаараа болон ганса гансаараа абаха хэмжээнүүд тухай» Кеннеди Панамын, Коста-Рикын, Гватемалын, Сальвадор… гай болон Гон… дентнүүдтэй үс… часай турша со… лөө хээд гээ, С… дээсэнэ.

Кубада эсэр… сэлгые дэлхэй… баруун талын … нис ёһоной һүй… гые» хизаарл… хэмжээнүүд бо… һэн хэбэртэйг… Америкын хэ…

Ре…

Ц. Ц. …

Дэрэстэйһээ Далахай хүрэтэр

(Эхиниинь 3-дахи нюурта)

гоо дэлгэн угтажа, хонгор зулгы хуһан «басагадынь», шамбай хүдэр шэнэһэн «хүбүүдынь» саһан малгайгаа хуулажа, доро дохин нахилзан хотолзон байгаа бэлэй. Хурдан «Волгын» гүйдэлдэ хада ууланууд һубарилдан үнгэржэ, Шара-Азарга, Ёнгорбой нютагууд захааминайхяараа альгаа дэлгэн угтажа, шанха баруун тээмнай хубшын саана оршодог ахамад тосхон «Санагадамнай айлшалагты» гэһэндэл, илдамханаар үдэшэн үлэнэ. Енгорбойһоо ойро зуура ябаадхихада, «Дружба» колхозой суута хонишон Радна Цыремпиловэй отарын байра тодоод абана. Энэ отарынхид үнгэрһэн жэл 100 хонин бүриһөө 100 гаран хурьга абажа түлжүүлһэн байгаа. Мүнөөшье январьһаа хойшо 100 хонин бүриһөө 90 гаран хурьга абажа үрдинхэй. Үшөө хэдэн арбаад хонидынь хурьгалхаар хүлеэгдэнэ. Тус отараһаа баруун тээшээ гараһан жалга хабшал соо олон зондо мэдээжэ болоһон Енгорбойн аршаан булаг бии. Эндэ зунай һайхан сагта олон газарһаа хүнүүд ерэжэ, бэеэ аргалдаг, амардаг.

— Энэ аршаанай дэргэдэ колхоз, совхозууд хоорондын амаралтын байшан-курорт нээжэрхёо һаа, бүри Борьёоһоошье хүнүүд ерэдэг болохо һэн, — гэжэ Гомбо-Цырен Гончиковна жалга өөдэ шэртэн, һанаата болонгёор хөөрөө бэлэй.

Тииһээршье, Ташатын дабаан гаталагдажа, шанагадал адли хонхор аад, үргэн нэлэнхы талаяа хада ууланудаар хүреэлүүлһэн Санага нютаг альган дээрэ мэтэ харагдаад хиба. Харгыдамнай харагдаһан байра бүхэн бодо малай, хониной байра харахаһаа байтагай, нэгэшье хонин ушарнагүй. Газарта хүрэтэрөө һанжаһан нооһотой барбагар хара һарлагууд, гулдагар гоё бэетэй, үргэн сээжэеэ хүрхылгэһэн шуран солбон хайнагууд лэ нэмжээ таладаа налайлдан бэлшэнэ. Шаргада хүллэгдэһэн һарлаг сарнуудые унажархиһан эрэшүүлшье, эхэнэрнүүдшье иишэ тиишээ һахы һалаг табилдана.

Эндэхи «Коммунизм» колхозой клубта хүрэжэ ерэхэдэ, үйлсэнүүдэй хоёр хажуугаар жэрылдэһэн үндэр һаруул байшангууд, хоёр дабхар клуб, 11 жэлэй һургуулиин байшан, һурагшадай байрладаг томо томо гэрнүүд, магазинууд, стадион хуу баран холын нютагта ажаһуудаг буряадуудай культурна байдалай хурданаар ургаһые гэршэлнэ. Һайхан нютаг даа Санага, һайхан сэдьхэлтэй зонтой.

Клубаар дүүрэн хүн зон сугларанхай, хүүежэ хүхинэжэ байба. Суглаанай президиумдэ нэн түрүүн Гомбо-Цырен Гончиковна уригдаад, мүн һарлаг, хайнагуудые адуулһаар колхозой түрүүлэгшэ болотороо ургаһан, мүнөө Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат Даша-Нима Дамбаевич Бабалаев хажуудань зэргэлээд һуунхай.

— Һарлаг, хайнагуудые үсхэбэрилдэг Санага—Далахай нютагуудайнгаа бэрхэ хүбүүнтэй үргэн тэнюун Борьёогой хонишон эхэнэрые зэргэлүүлээд хаража һуухада, тон ехэ зол хубитай байшообди. Хаданнуудай ниилэдэгшьегүй һаа, хүнүүд золгодог ха юм. Оронойнгоо хүдөө ажахые бүри хурданаар хүгжөөхын тула партийна хүтэлбэриие үшөө сомор, тодорхой болгожо, аймагуудыемнай нэгэдхэн, управлениин хүсөөр ударидадаг болоһонойнь ашаар лэ Далахай, борьёогоорхин ходо хамта суглардаг болобобди, — гэжэ «Коммунизм» колхозой үнинэй малшан, буурал сагаан толгойтой Цырен-Доржо Бадмаев ендэр дээрэһээ мэдүүлээд, Гомбо-Цырен Гончиковнада һайн һайхан юрөөл захяануудые үгэбэ.

Цырен-Доржо үбгэжөөлэй үнэн сэдьхэлэй үгэдэ ханаһан Гомбо-Цырен:

— Танай юрөөл тогтохонь болтогой! Һүүлэй хоёр жэл соо зуун хонин бүриһөө 100 гаран хурьга абажа, бүрин бүтэн түлжүүлээб. Хонин бүриһөө 2,9—3,2 килограмм нарин, нарибтар нооһон хайшалагдаа. Мүнөө 800 гаран хони 3 хүн харууһалжа, түл бүхэнииень тобир һайнаар үдхэжэ байнабди. Манай «Коммунизм» колхоз энэ жэлдэ 15.700 хурьга абажа түлжүүлхэнь, — гэхэдэнь, сугларагшад ехэтэ баясан, альга ташалган Санагын хубшөөр зэдэлхэдэл гээ бэлэй. Газаашье дулаан, сугларагшадай досоошье хүхюун.

«Манайдаа ходо айлшалжа, Санагадамнай хонидые олошоруулха хэрэгтэ туһа хүргэжэ байгаарайт» гэһэн Цырен-Доржо үбгэжөөлэй юрөөлые Гомбо-Цырен Гончиковна бусаха замдаа һанаандаа хадуужа, Захаамин, илангаяа Санага, Далахай нютагууд хонидые олоор үсхэбэрилжэ шадаха аргатай гэһэн бодолдо эзэлэгдээд ябаа һэн. Энэ бодолыень һайшаан дэмжэһэн Захааминай суута хонишод: «Дружба» колхозой— Радна Цыремжитов, XXII партсъездын нэрэмжэтэ артелиин—нүхэр Бадмаев, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой—Очир Банзаракцаев, «Красный Октябрь» артелиин —Даша Дансарунов, Далахай нютагта хонидые олошоруулха хэмжээ яһала абаһан «Байкал» колхозой түрүүлэгшэ Даша-Нима Бабалаев болон бусадай хүсэн нэмэжэ, улам шангаар ажаллахань лабтай. Эдэнэр лэ усть-лабинецуудай жэшээгээр Гомбо-Цырен Гончиковнатай мүрысэхэ гэжэ шиидээ.

Хүбэн сагаан нооһотой хонидоо отарлуулан олошоруулжа, Борьёо талаяа бүрхөөн, арад зоной этигэл найдабарида хүртэһэн Гомбо-Цырен Гончиковна Цыремпилова шэнээр эмхидхэгдэһэн Зэдынгээ үйлэдбэриин управлениин үргэн элдин дайдые, үнэр баян ажахынуудые захаһаань заха хүрэтэр ябажа, омог баяраар халяа бэлэй.

М. ГОНЧИКОВ, манай корр.

Манай адрес, телефо…

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Улан-Удэ, ул. Ле… **…ФОНЫ РЕДАКЦИИ:** редактора—46-32, зам. ре… ответ. секретаря—27-37, отделов: партийной жиз… —24-74, сельского хозяйства—47-59, советско… и культуры, литературы и искусства—34-05, п… транспорта, информации—35-14, писем и рабсе… отдел переводов и корректорская—35-95, бухг… Для междугородных переговоров — 16.

Гор. Улан-Удэ, типография Министерс… Бурятской АССР.

Н00380. Зак…